

DROŠĪBAS POLICIJA

2016.gada publiskais pārskats

Publiskais pārskats

par Drošības policijas darbību 2016.gadā

Rīga, 2017.gada aprīlis

Godātais lasītāj,

Drošības policija (DP) ir viena no trim Latvijas valsts drošības iestādēm, kas īsteno mūsu valsts politiku nacionālās drošības jomā un kuras darbība ierasti ir saistīta ar paaugstinātu slepenību. Vienlaikus nacionālās drošības garantēšana nav iespējama bez sabiedrības līdzdalības, kā pamatā ir Latvijas iedzīvotāju informētība par atsevišķu procesu un norišu ietekmi uz mūsu valsts nacionālās drošības vidi. DP pēdējo gadu laikā ir pārliecinājusies, ka tieši sabiedrības aktivitāte un sniegtais atbalsts ir devis būtisku ieguldījumu nacionālās drošības garantēšanā, tāpēc pateicamies ikvienam Latvijas iedzīvotājam, kurš informē par valsts drošībai nozīmīgiem procesiem un notikumiem.

Esam sagatavojuši un nododam Jums ikgadējo publisko pārskatu par DP darbību 2016. gadā. Šā pārskata mērķis ir informēt par dienesta darbības rezultātiem aizvadītajā gadā, ciktāl to atļauj pretizlūkošanas dienestu metožu un informācijas avotu pamatota aizsardzība, kā arī sniegt ikvienam pieejamu vērtējumu par, mūsaprāt, nozīmīgākajiem aizvadītā gada notikumiem un procesiem, kas ietekmēja mūsu valsts nacionālo drošību.

Ģeopolitiskā situācija kopš Krievijas agresijas pret Ukrainas teritoriālo vienotību, kas izraisīja saspīlējumu NATO un Eiropas Savienības dalībvalstu un Krievijas attiecībās, ir kļuvusi sarežģīta, un tā neuzlabojās arī aizvadītajā gadā. Tā rezultātā turpināja pieaugt arī Krievijas spēcīgu iestāžu īstenošanās gan tradicionālās izlūkošanas, gan informatīvās ietekmes aktivitātes pret NATO un Eiropas Savienības dalībvalstīm, tajā skaitā arī pret Latviju. Bažas par Kremļa centieniem ietekmēt demokrātiskos procesus ASV un citās NATO un Eiropas Savienības dalībvalstīs ir apliecinājums tendencēm, ar ko iepriekš ir saskārusies arī mūsu valsts un par ko esam informējuši arī iepriekšējos pārskatos. Šie centieni ietekmēt demokrātiskos procesus tādējādi nav tikai NATO un Eiropas Savienības dalībvalstu spēcīgu iestāžu darba kārtības jautājums, bet skar visas sabiedrības intereses.

Atskatoties uz aizvadīto gadu, jāatzīst, ka Krievijas radītais hibrīdais apdraudējums, ārpolitikas īstenošanā pielietojot arvien jaunus un kompleksus ietekmes pasākumus, noteica nepieciešamību turpināt uzlabot valsts noslēpuma aizsardzības sistēmu un intensificēt pretizlūkošanas darbības, lai mazinātu šo pasākumu negatīvo ietekmi uz Latvijas nacionālās drošības interesēm. Šā hibrīdā apdraudējuma daļa ir arī tā dēvētās *maigās varas* instrumenti kā tā dēvētās *tautiešu organizācijas*, ko Krievija sistemātiski finansē un citādi atbalsta savu ģeopolitisko mērķu sasniegšanai. Slēpjoties aiz vārda brīvības un citām demokrātiskās sabiedrības vērtībām, Krievija caur tās finansētajiem tautiešu politikas un citiem aktīvistiem turpina izplatīt sev vēlamus vēstījumus, lai grautu Latvijas iedzīvotāju saikni ar savu valsti, mazinātu ticību starptautiskajiem drošības mehānismiem, kā arī ietekmētu Latvijas iekšpolitiskās norises savu ģeopolitisko mērķu sasniegšanai gan Latvijā, gan, galvenokārt, starptautiskā mērogā. Ukrainas konflikta pieredze skaidri parāda Krievijas nerēķināšanos ar iedibinātajiem starptautisko tiesību pamatprincipiem, un tās nevar tikt ignorētas kā vienkārši marginālas izpausmes.

Paralēli Krievijas radītajam apdraudējumam, Eiropā saglabājas augsts terorisma draudu līmenis, kas rada riskus arī mūsu valsts drošībai. Aizvadītajā gadā Eiropu skāra vairāki plaša mēroga terora akti, kas prasīja daudzu nevainīgu cilvēku dzīvības. Šie uzbrukumi kārtējo reizi apliecināja, ka, manipulējot ar reliģijas interpretācijām, *Daesh* turpināja izdarīt noziegumus, kas skar visu starptautisko sabiedrību un ir vērsti pret vispārcilvēcīgām vērtībām.

Lai arī Latvijā, salīdzinot ar citām Eiropas valstīm, terorisma draudu līmenis saglabājas zems, tomēr radikalizācijas procesa sekas novērojamas arī mūsu valstī, atsevišķiem Latvijas iedzīvotājiem pievienojoties teroristu grupējumam *Daesh* Sīrijā. Jānorāda, ka tieši tā dēvētie “pārnācēji” saglabājas kā viens no galvenajiem terorisma draudu subjektiem Eiropā. Tāpat nevar nepieminēt pieaugošo teroristu grupējumu propagandu, kas arvien aktīvāk aicina veikt terora aktus Eiropā. Tādējādi tieši terorisma propagandas ierobežošana būs viens no būtiskiem izaicinājumiem pretterorisma jomā gan Eiropā, gan arī Latvijā.

Saistībā ar sarežģīto ģeopolitisko situāciju mūsu dienests aizvadīja saspringtu darba gadu. Sabiedrībā redzamākās DP darbības bija Latvijas iedzīvotāja aizturēšana par spiegošanu, kā arī pirmā tā dēvētā “pārnācēja” aizturēšana. Tāpat aizvadītajā gadā esam veicinājuši politikas plānošanas dokumentu un normatīvo aktu pilnveidošanu nacionālās drošības stiprināšanai. Tomēr DP pamatfunkcija saglabājas pretizlūkošanas darbību veikšana, lai savlaicīgi identificētu un novērstu apdraudējumus nacionālajai drošībai. Par identificētajiem apdraudējumiem DP informē valsts augstākās amatpersonas un par lēmumu pieņemšanu atbildīgo valsts un pašvaldību institūciju pārstāvjus.

Atskatoties uz pēdējo trīs gadu norisēm starptautiskajā un reģionālajā drošības vidē, varam prognozēt, ka arī šajā gadā tieši Krievijas agresīvā ārpolitika un teroristisko grupējumu propaganda radīs lielākos izaicinājumus mūsu valsts nacionālajai drošībai. Tieša militāra iebrukuma draudiem saglabājoties zemā līmenī, Krievija turpinās izmantot hibrīdās metodes ģeopolitisko interešu īstenošanai un ietekmes nostiprināšanai. Kā apliecina citu NATO un Eiropas Savienības dalībvalstu pieredze, nevar izslēgt centienus ietekmēt šā gada 3. jūnijā gaidāmās Latvijas Republikas pilsētu domes un novada domes vēlēšanas, kā arī citu demokrātijas instrumentu izmantošanu Latvijas konstitucionālās iekārtas un tās aizsardzības sistēmas vājināšanai ilgtermiņā. Līdz ar to brīvu un demokrātisku vēlēšanu norises nodrošināšana, Krievijas radītā hibrīdā apdraudējuma novēršana un terorisma propagandas un radikalizēšanās ierobežošana būs mūsu dienesta darbības prioritātes šajā gadā.

Latvijas dalība NATO un Eiropas Savienībā, kā arī mūsu sabiedroto atbalsts ir nozīmīgs mūsu valsts nacionālās drošības stabilitātes garants. Tomēr mūsu valsts drošības un konstitucionālo vērtību efektīva aizsardzība nav iespējama bez mūsu pašu aktīvas līdzdalības – mūsu spējas kritiski izvērtēt starptautiskās vides procesus un notikumus nacionālā mērogā un šo notikumu atspoguļojumu dažādos informācijas resursos, kā arī gatavība dot savu personisko ieguldījumu mūsu kopīgās drošības stiprināšanā. Tāpēc nobeigumā vēlos aicināt ikvienu kritiski izvērtēt esošo situāciju un veltīt savu enerģiju Latvijas un starptautiskās drošības, kā arī demokrātisko vērtību aizsardzībai.

Ar cieņu

N. Mežviets

Drošības policijas priekšnieks

1. Pretizlūkošana

Viens no DP pamatzdevumiem valsts drošības jomā ir pret Latvijas valsts nacionālo drošību vērstu ārvalstu specdienestu darbību savlaicīga identificēšana un nacionālās drošības un tās interešu nodrošināšanai nozīmīgas informācijas aizsardzība, tajā skaitā valsts noslēpumu saturošas informācijas aizsardzība atbilstoši likumā “Par valsts noslēpumu” noteiktajai kompetencei.

Par pretizlūkošanas darbības pasākumu laikā iegūtajiem rezultātiem un konstatētajiem apdraudējumiem DP regulāri informē Latvijas augstākās amatpersonas un atbildīgās institūcijas. Vienlaikus, lai veicinātu izpratni par pretizlūkošanu un ar to saistītajiem riskiem un apdraudējumiem Latvijas valsts nacionālajai drošībai, DP organizē informatīvi izglītojošus pasākumus. Pārskata periodā DP savas kompetences ietvaros organizēja 36 šādus pasākumus 50 dažādu valsts un pašvaldību institūciju amatpersonām un darbiniekiem.

1.1. Ārvalstu specdienestu darbība Latvijā

Līdzīgi kā iepriekš, arī aizvadītajā gadā nozīmīgāko apdraudējumu un izaicinājumus pretizlūkošanas jomā Latvijā radīja Krievijas specdienesti – Federālais drošības dienests (FSB),¹ Ārējās izlūkošanas dienests (SVR)² un Bruņoto spēku Ģenerālštāba Galvenā pārvalde (GU).³ Lai gan tradicionāli par izlūkošanu ārvalstīs ir atbildīgi SVR un GU, DP vērtējumā ievērojamākos pretizlūkošanas riskus Latvijai radīja tieši FSB darbība. Tas galvenokārt ir saistīts ar FSB pieaugošo aktivitāti pret Krievijas pierobežas valstīm, kā arī šim specdienestam pieejamajiem resursiem. Līdztekus Krievijas specdienestiem Latvijā turpināja darbību arī citu valstu specdienesti, taču to aktivitāte un radītais apdraudējums Latvijas valsts nacionālajai drošībai bija relatīvi zems, tāpēc šajā pārskatā to darbība plašāk nav analizēta.

FSB logotips

SVR logotips

GU logotips

1 Krievu valodā – Федеральная Служба Безопасности.

2 Krievu valodā – Служба Внешней Разведки.

3 Krievu valodā – Главное управление Генерального штаба Вооруженных Сил Российской Федерации. Plašāk zināma ar akronīmu GRU.

Krievijas specdienestu informācijas iegūšanas metodika lielā mērā aizvien balstās personu iesaistīšanā slepenajā sadarbībā, kā arī informācijas avotu tīkla veidošanā. Latvijas ģeogrāfiskais tuvums Krievijai ļauj tās specdienestiem organizēt savu darbu “no teritorijas”, proti, iegūt izlūkošanas rakstura informāciju, izmantojot Latvijas iedzīvotājus, kuri oficiālās vai privātās vizītēs apmeklē Krieviju, kā arī tiešā vai netiešā veidā (radnieki, draugi, kolēģi uzturas Krievijā) ir saistīti ar to. Līdz ar to Krievijas specdienestu pastiprinātā redzeslokā arī 2016. gadā bija uz Krieviju regulāri izceļojošie Latvijas iedzīvotāji (it sevišķi pierobežā dzīvojošie), uzņēmēji, kuru uzņēmējdarbība ir saistīta ar Krieviju, personas, kuras ir pārkāpušas akcīzes preču izvešanas kārtību un Latvijas valsts un pašvaldību

Ilustratīvs attēls

institūciju amatpersonas un darbinieki. Vienlaikus jāatzīmē, ka Krievijas specdienestu vervēšanas riskiem lielākoties ir pakļautas Krievijai un tās īstenotajai politikai atklāti simpatizējošas personas, kas līdz ar to atvieglo šo personu iesaisti slepenajā sadarbībā. Šā iemesla dēļ pārskata periodā DP veica mērķtiecīgu un sistemātisku darbu ar atsevišķu minēto risku grupu pārstāvjiem, informējot tos par Krievijas specdienestu radītajiem vervēšanas riskiem un iespējamajiem apdraudējumiem.

Klasificētas informācijas iegūšana ir tikai viens no Krievijas specdienestu uzdevumiem. Tikpat lielā mērā tos interesē arī ierobežotam lokam (profesionāla vai ekspertu kopiena) paredzēta vai pat publiski pieejama informācija, kas ir izmantojama vispārējas izpratnes par situāciju Latvijā radīšanai un stratēģisku lēmumu pieņemšanai. Minētais saistīts ar to, ka Krievijas specdienesti tiek izmantoti arī Krievijas ārpolitisko interešu īstenošanai ārvalstīs, savlaicīgi veidojot nepieciešamās ietekmes pozīcijas, veicinot labvēlīgas sabiedriskās domas rašanos, kā arī noteiktu uzskatu un ideju izplatīšanu. Informācija par minētajiem jautājumiem ir izmantojama gan Krievijas ārpolitikas plānošanā attiecībā uz Latviju, gan arī konkrētu pasākumu īstenošanā, lai panāktu vēlamu rezultātu, piemēram, vairojot negatīvu nostāju pret Latvijas atrašanos eiroatlantiskajā kopienā, NATO sabiedroto militārā kontingenta uzturēšanos Latvijā un līdzīgiem Latvijas valsts nacionālajai drošībai un tās interesēm nozīmīgiem jautājumiem.

Pārskata periodā DP konstatēja vairākas tēmas, kas bija Krievijas specdienestus interesējošo jautājumu lokā, to skaitā:

- aizsardzības un drošības jautājumi (NATO sabiedroto militārā kontingenta izvietojums, pārvietošanās un resursi Latvijā, aizsardzības infrastruktūras objekti, situācija un norises Latvijas valsts drošības un tiesību aizsardzības iestādēs);
- sociāli politiskie procesi (sabiedrības attieksme pret valsts varu īstenojošajām institūcijām, attiecības dažādu etnisko grupu starpā, situācija pirms gaidāmajām pašvaldību vēlēšanām 2017. gadā);
- ekonomiskie procesi un enerģētika (kopējā sociāli ekonomiskā situācija valstī, aktuālie ekonomiskie projekti, energoresursu tirgus liberalizācijas un diversifikācijas procesi);
- Latvijas sabiedrības attieksme pret starptautiskās politikas procesiem (attieksme pret starptautiskajām sankcijām pret Krieviju un pret tā dēvēto “Brexit”).

DP vērtējumā Krievijas specdienestu vidū intensīvākās un agresīvākās darbības pret Latviju 2016. gadā izvērsa FSB, kas skatāms kopsakarībā ar FSB arvien pieaugošo lomu iepretim pārējiem Krievijas specdienestiem. Ņemot vērā FSB resursus un kapacitāti veikt izlūkošanas pasākumus Krievijas pierobežā esošajās ārvalstīs, tas ir spējīgs organizēt arī pārējiem Krievijas specdienestiem piekritīgas informācijas ieguvu Latvijas teritorijā. Latvijas virzienā pamatā darbojās FSB reģionālās pārvaldes Pleskavā un Kaļiņingradā, kā arī DP iegūtā informācija norāda uz būtisku Sanktpēterburgas un Ļeņingradas apgabala pārvaldes iesaistīšanos darbā pret Latviju.

FSB struktūrvienībām ir izveidotas piekomandēto virsnienu un aģentūras pozīcijas Krievijas valsts un pašvaldību institūcijās, nevalstiskajās organizācijās (sevišķi tajās, kuras ir iesaistītas starptautiskajā sadarbībā un kontaktējas ar ārvalstu iedzīvotājiem), augstskolās un zinātniski pētnieciskajos institūtos, kā arī uzņēmēju un plašsaziņas līdzekļu pārstāvju vidē. Līdz ar to šie Krievijas subjekti var tikt izmantoti gan kā piespēgs izlūkdienestus interesējošas informācijas iegūšanai, gan arī kā platforma perspektīvu izlūkošanas avotu izraudzīšanai ar mērķi tālāk iesaistīt tos slepenajā sadarbībā informācijas iegūšanai un noteiktu uzdevumu veikšanai.

FSB darbības kapacitāti būtiski paplašināja tā pārraudzībā esošais Krievijas Robežsardzes dienests (RD), kas ir pirmais Latvijas iedzīvotāju saskarsmes punkts ar Krievijas valsts institūciju pārstāvjiem. Krievijas RD tika izmantots Latvijas valstspiederīgo monitoringam, kā arī kopējās situācijas Latvijas – Krievijas pierobežā novērošanai. Krievijas RD rīcībā esošā vai tā

FSB RD logotips

amatpersonu konstatētā informācija par Latvijas iedzīvotāju pārkāpumiem robežšķērsošanas laikā (neprecīzi noformēti ceļošanas dokumenti, pārkāpta akcīzes preču izvešanas kārtība, arī safabricēti pārkāpumi) nepieciešamības gadījumā var tikt izmantota spiediena izdarīšanai pret attiecīgajām personām, lai tās piekristu sadarboties ar Krievijas specdienestiem un sniegtu tiem interesējošu informāciju, pretējā gadījumā draudot ar dažādām sankcijām.

Pārskata periodā DP iegūtā informācija liecina, ka FSB turpināja izrādīt pastiprinātu interesi arī par Latvijas valsts un pašvaldību amatpersonām, uzņēmējiem un nevalstiskā sektora pārstāvjiem, kuri iesaistās pārrobežu sadarbības projektu īstenošanā. Pārrobežu sadarbības projekti tradicionāli tiek izmantoti kā piespēgs Krievijas specdienestu darbībām, ņemot vērā, ka šīs sadarbības ietvaros tiek nodrošinātas oficiālas saskarsmes iespējas ar tos interesējošajām personām, kā arī tiek organizētas vizītes uz Krieviju.

Pārskata periodā par nozīmīgu aktivitāti pretizlūkošanas jomā ir uzskatāma VAS “Latvijas Dzelzečļš” darbinieka, 47 gadus veca Latvijas iedzīvotāja aizturēšana, pamatojoties uz Krimināllikuma 85. panta pirmo daļu.⁴ Minētās personas aizturēšana ir DP veikto sistemātisko pretizlūkošanas darbību rezultāts ar vienu no sabiedrības grupām, kas ir pakļauta Krievijas specdienestu agresīvas vervēšanas riskiem, proti, Afganistānas kara veterāniem. Saskaņā ar DP rīcībā esošo informāciju minētā persona tika iesaistīta slepenajā sadarbībā Krievijas teritorijā, kā rezultātā Krievijas specdienesta uzdevumā ilgstošā laika posmā mērķtiecīgi tika vākta militāra rakstura informācija un tā nodota Krievijas specdienestam. Jānorāda, ka minētās personas aizturēšanu lielā mērā sekmēja grozījumi Krimināllikuma X nodaļā, kas tika pieņemti, neraugoties uz atsevišķu Krievijas politiku atbalstošo subjektu Latvijā mērķtiecīgi organizētajiem informatīvajiem pretpasākumiem.

2016. gada 11. maijā stājās spēkā grozījumi Krimināllikumā, atbilstoši kuriem tika pilnveidots normatīvais regulējums Krimināllikuma X nodaļā “Noziegumi pret valsti”, lai nodrošinātu efektīvāku nacionālās drošības un tās interešu aizsardzību pret iespējamem apdraudējumiem, kas vērsti pret Latvijas valsti un tās pamatinteresēm, vai citādu apdraudējumu Latvijas nacionālajai drošībai. Vienlaikus ar minēto grozījumu palīdzību tika uzlabota valstij nozīmīgas informācijas aizsardzība pret tās prettiesisku nonākšanu ārvalstīs rīcībā, izsakot jaunā redakcijā Krimināllikuma 85. pantu. DP atgādina, ka ziņu vākšana un nodošana ārvalsts specdienestam tā uzdevumā apdraud Latvijas un

⁴ Par neizpauzamu ziņu nelikumīgu vākšanu nolūkā tās nodot vai to nodošanu ārvalstij vai ārvalsts organizācijai tieši vai ar citas personas starpniecību vai par citu ziņu nelikumīgu vākšanu vai nodošanu ārvalsts izlūkdienestam tā uzdevumā tieši vai ar citas personas starpniecību.

mūsu sabiedroto valstu drošību, un ir krimināli sodāma darbība. Ja, kontaktējoties ar ārvalsti saistītu personu, jo sevišķi – uzturoties ārvalstī, tiek izrādīta pastiprināta un netipiska interese par Jūsu profesionālo darbību, darba vietu un paziņu loku (īpaši valsts amatpersonām), par to nekavējoties ir jāinformē DP (diennakts tālrunis – 67208964). Neziņošana par šādiem gadījumiem ne vien rada draudus mūsu valsts drošībai, bet arī pakļauj iespējamam ārvalstu specdienestu manipulācijas riskam citus Latvijas iedzīvotājus. DP garantē sniegtās informācijas un tās avota konfidencialitāti.

1.2. Valsts noslēpuma aizsardzība

Saskaņā ar likumu “Par valsts noslēpumu” valsts noslēpums ir tāda militāra, politiska, ekonomiska, zinātniska, tehniska vai cita rakstura informācija, kura iekļauta Ministru kabineta apstiprinātā sarakstā un kuras nozaušanās vai nelikumīga izpaušana var nodarīt kaitējumu valsts drošībai, ekonomiskajām vai politiskajām interesēm. Viens no galvenajiem ārvalstu specdienestu mērķiem ir tieši valsts noslēpumu saturošas un apstieģozas informācijas iegūšana, kas konkrētajai ārvalstij ļauj ietekmēt tās interesēm atbilstošu lēmumu pieņemšanu par sociālpolitiski, ekonomiski un militāri nozīmīgiem jautājumiem. Līdz ar to nelikumīga valsts noslēpumu saturošas informācijas izpaušana trešajām personām vitāli apdraud Latvijas valsts nacionālās drošības interešu īstenošanu un konstitucionālās iekārtas aizsardzību.

Atbilstoši likumā “Par valsts noslēpumu” noteiktajai iestāžu kompetencei DP, Militārās izlūkošanas un drošības dienests un Satversmes aizsardzības birojs (SAB) vada, koordinē, kontrolē un veic valsts noslēpuma aizsardzības pasākumus. Valsts noslēpuma aizsardzība ietver vispusīga pasākumu kompleksa

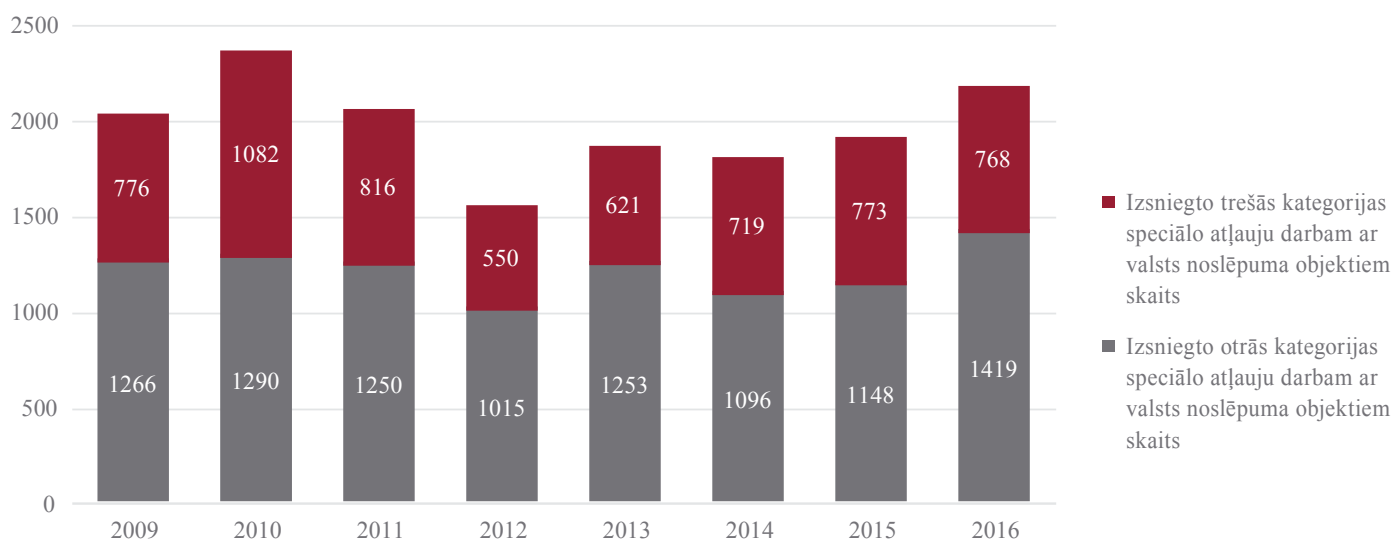
īstenošanu, lai novērstu iespējamus apdraudējumus Latvijas valsts nacionālajai drošībai, tostarp valsts politiskajai, ekonomiskajai, sociālajai un militārajai drošībai, kas nesaraunami saistīta ar Latvijas valstiskās neatkarības, suverenitātes, teritoriālās nedalāmības un valsts iekārtas pastāvēšanas garantēšanu.

Valsts noslēpuma aizsardzības jomā DP veic personu pārbaudes pirms tām tiek izsniegta speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam (turpmāk – speciālā atļauja), pārbauda tās kompetences ietvaros esošo institūciju personu un telpu atbilstību slepenības režīma ievērošanas un valsts noslēpuma aizsardzības prasību nodrošināšanai, kā arī veic komersantu speciālas pārbaudes noteiktas kategorijas industriālās drošības sertifikāta saņemšanai, lai tie varētu pretendēt uz valsts pasūtījuma izpildi valsts noslēpuma objektos.

2017. gada 10. februārī noslēdzās pārskata periodā aizsāktā konstitucionālā pārbaude par likuma “Par valsts noslēpumu” atsevišķām normām. Satversmes tiesa apstiprināja, ka pieeja valsts noslēpumam neietilpst jebkura cilvēka tiesībās un valstij ir plaša rīcības brīvība, izvēloties pasākumus valsts noslēpuma aizsardzībai. Vienlaikus Satversmes tiesa norādīja uz nepieciešamību pilnveidot procedūru, kādā persona pārsūdz atteikumu saņemt speciālo atļauju piekļuvei valsts noslēpumam vai šādas atļaujas anulēšanu, atsevišķas likuma “Par valsts noslēpumu” normas atzīstot par spēku zaudējušām no 2018. gada 1. jūlija. Lai uzlabotu tiesisko regulējumu, Tieslietu ministrijā ir izveidota darba grupa, kurā līdzdarbojas arī DP.

2016. gadā DP kopumā izsniedza 2 187 speciālās atļaujas, no kurām otrās kategorijas speciālās atļaujas (līdz slepenības pakāpei SLEPENI) bija 1 419, bet trešās kategorijas speciālās atļaujas (līdz slepenības pakāpei KONFIDENCIĀLI) – 768.

DP IZSNIEGTO SPECIĀLO ATĻAUJU DINAMIKA

2016. gadā DP pieņēma 32 lēmumus par atteikumu personai izsniegt speciālo atļauju. Personu vidū, kurām tika atteikta speciālās atļaujas izsniegšana, dominēja tiesību aizsardzības institūciju amatpersonas un apsardzes komersantu darbinieki, kuri darbojas kritiskās infrastruktūras objektos:

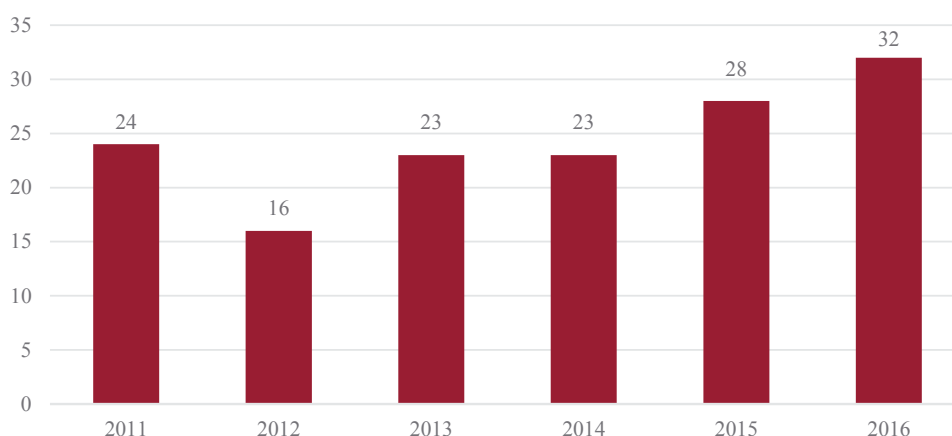
- 20 lēmumi tika pieņemti par personas neatbilstību likuma “Par valsts noslēpumu” 9. panta trešās daļas 6. punktam, atbilstoši kuram pieeja konfidencialiem, slepeniem un sevišķi slepeniem valsts noslēpuma objektiem tiek liegta personai, par kuru pārbaudes gaitā ir konstatēti fakti, kas dod pamatu apšaubīt tās uzticamību un spēju saglabāt valsts noslēpumu. Piemēram, pārbaudes laikā tika konstatēta tīša nepatiesu ziņu sniegšana, apzināta fakta noslēpšana vai viltošana, darba ar valsts noslēpumu saturošas informāciju kārtības neievērošana;
- desmit lēmumi tika pieņemti par personas neatbilstību likuma “Par valsts noslēpumu” 9. panta trešās daļas 3. punktam, atbilstoši kuram pieeja konfidencialiem, slepeniem un sevišķi slepeniem valsts noslēpuma objektiem tiek liegta personai, kura saukta pie kriminālatbildības un bijusi notiesāta par tīšu noziedzīgu nodarījumu;

- divos gadījumos tika konstatēta personas neatbilstība likuma “Par valsts noslēpumu” 9. panta otrās daļas nosacījumiem, atbilstoši kuriem speciālo atļauju var izsniegt vienīgi Latvijas pilsonim.

Ņemot vērā, ka DP izsniedz tikai otrās un trešās kategorijas speciālās atļaujas, 56 personu pārbaudes materiāli tika nosūtīti SAB to atbilstības izvērtēšanai pirmās kategorijas speciālās atļaujas (līdz slepenības pakāpei SEVIŠĶI SLEPENI) saņemšanai. Papildus DP nosūtīja SAB 23 komersantu pārbaudžu materiālus industriālā drošības sertifikāta saņemšanai.

Pārskata periodā izceļama arī Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu un Ķīnas sadarbības formāta (turpmāk – “16+1”) norise Rīgā, saistībā ar kuru DP atsevišķi veica vairāk nekā divsimt šā pasākuma organizēšanā iesaistīto personu pārbaudi.

DP ATTEIKUMU IZSNIEGT SPECIĀLO ATĻAUJU DINAMIKA

Secinājumi un prognozes

- Pārskata periodā turpināja saglabāties Krievijas specdienestu, it īpaši FSB, radītais apdraudējums Latvijas valsts nacionālajai drošībai. Krievijas specdienesti turpināja īstenot izlūkošanas darbības pret Latviju un Latvijas iedzīvotājiem no Krievijas teritorijas, kā arī zem piesega dažādu pārrobežu sadarbības projektu ietvaros. Prognozējama Krievijas specdienestu iesaiste pret Latvijas vērstu informācijas operāciju un citu ietekmes aktivitāšu plānošanā, organizēšanā un īstenošanā. Ņemot vērā minēto, prognozējams, ka Krievijas specdienestu īstenotās aktivitātes turpinās radīt riskus Latvijas valsts nacionālajai drošībai.
- Krievijas specdienesti turpināja izrādīt interesi par Latvijas aizsardzības un drošības jautājumiem. Arī turpmāk prognozējama pastiprināta interese no Krievijas specdienestu puses par jautājumiem, kas ir saistīti ar NATO sabiedroto klātbūtni Latvijā (personāls, ekipējums, infrastruktūra, militārā tehnika un tās izvietojums u.tml.) un to izmantošana attiecīgās dezinformācijas un diskreditācijas kampaņās.
- Krievijas specdienestu redzeslokā un vervējamo personu lokā ir ne vien tās personas, kuras ir saņēmušas speciālās atļaujas darbam ar valsts noslēpumu, bet arī jebkurš Latvijas iedzīvotājs, kura kontaktpersonu loks ļauj iegūt izlūkdienestus interesējošu informāciju un attīstīt operatīvo pozīciju veidošanas iespējas turpmāku ietekmes aktivitāšu izvērsšanai. Prognozējams, ka Krievijas specdienestu pastiprinātā redzeslokā būs tieši tie Latvijas iedzīvotāji, kuri dodas privātās vai oficiālās vizītēs uz Krieviju vai kuriem ir saskarsme ar Krievijas subjektiem.
- Grozījumi Krimināllikumā ir būtiski uzlabojuši valsts noslēpuma aizsardzības sistēmu Latvijā un tiesisko mehānismu Latvijas valsts neatkarības, teritoriālās vienotības un konstitucionālās iekārtas aizsardzības nodrošināšanai. Prognozējama Krievijas specdienestu pastiprināta interese gan par Krimināllikuma grozījumu piemērošanas praksi, gan arī par tiesiskā regulējuma pilnveidošanu attiecībā uz likuma "Par valsts noslēpumu" normām.
- Prognozējams Krievijas specdienestu aktivitāšu pieaugums saistībā ar pašvaldību vēlēšanām 2017. gadā un Latvijas simtgadei veltīto pasākumu organizēšanu, kuru ietekmēšanai var tikt izmantoti jau izveidotie ietekmes kanāli dažādās vidēs vēlamās sabiedriskās domas veidošanai.
- Prognozējama Krievijas specdienestu līdzdalība informācijas operāciju un ietekmes pasākumu organizēšanā pret Latvijas valsti, veidojot Krievijas iekšpolitiskajām un ārpolitiskajām interesēm vajadzīgo sabiedrisko domu.

2. Konstitucionālās iekārtas aizsardzība

Latvijas valstiskuma pamatu – suverenitātes, valstiskās neatkarības, teritoriālās nedalāmības un demokrātiskas valsts pārvaldes iekārtas – aizsardzība ir viens no DP pamatuzdevumiem, kura īstenošanai DP veic pretizlūkošanas un operatīvās darbības pasākumus, lai savlaicīgi identificētu un neitralizētu iespējamus apdraudējumus. Tomēr Latvijas valstiskuma pamatu aizsardzība nav iespējama bez ikvienas personas individuālās līdzdalības, būtisku nozīmi piešķirot sabiedrības informētībai par procesiem, darbībām un notikumiem, kas rada riskus valsts konstitucionālajai iekārtai. Tāpēc DP ne vien līdzdarbojas priekšlikumu un rekomendāciju izstrādē politikas plānošanas dokumentu un normatīvā regulējuma pilnveidošanai, kas stiprinātu nacionālo drošību, bet arī sniedz skaidrojumu dažādu procesu un notikumu ietekmei uz konstitucionālās iekārtas aizsardzību. Latvijas iedzīvotāju informētība un aktīva iesaistīšanās risku identificēšanā ir veicinājusi nacionālās drošības nodrošināšanas pasākumu efektivitāti.

2.1. Krievijas īstenotā tautiešu politika

Pārskata periodā tā dēvētā tautiešu politika saglabāja centrālo lomu Krievijas humanitārās ietekmes veidošanas un nostiprināšanas pasākumos valstīs ar būtisku krievu tautības iedzīvotāju īpašvaru, saglabājot arī vietu starp nozīmīgākajiem riskiem Latvijas konstitucionālajai iekārtai. Pretstatā klasiskai valstu diasporas politikai, kuras mērķis ir atbalstīt savu tautiešu nacionālās un kultūras identitātes saglabāšanu, Krievijai ir instrumentāls skatījums uz šo jomu. Tautieši vienlaikus tiek uzlūkoti kā ārpolitisko interešu īstenotāji un atbalstītāji savās mītnes zemēs, dodot iespēju Krievijas valsts varu īstenojošajām institūcijām slēpti iejaukties citu valstu iekšējās lietās, ietekmēt nozīmīgu lēmumu pieņemšanu un ilgtermiņā vājināt šo valstu nacionālās drošības sistēmu.

Jau ilgstoši ir novērojama aktīvo Krievijas tautiešu⁵ rīcības saskanība gan ar Krievijas ārpolitisko retoriku, gan tās interesēm Latvijā. Vēršanās pret Latvijas daļību eiroatlantiskajā valstu kopienā, NATO nomelnošana, centieni mērķtiecīgi stiprināt krievu valodas pozīcijas līdzās latviešu valodai, Latvijas valsts diskreditēšana starptautiskā līmenī, mēģinājumi mainīt pilsonības institūtu, kā arī Krievijas agresīvās ārpolitikas leģitimēšana, Krievijai izdevīgas vēstures interpretācijas popularizēšana un tā dēvētās “krievu pasaules” idejas popularizēšana ir tie virzieni, kuros Krievija līdz šim ir ievirzījusi tā dēvēto profesionālo tautiešu politikas aktīvistu darbību.

5 Termins “Krievijas tautieši” šajā pārskatā ir attiecināts uz personām un personu apvienībām (organizācijām), kas savā mītnes valstī piedalās Krievijas īstenotās tautiešu politikas mērķu sasniegšanā, izpata Krievijas politiku sekmējošus vai tās interesēm atbilstošus vēstījumus, vai arī citādi atbalsta Krievijas interešu īstenošanu mītnes valstī. Savukārt termins “profesionālie Krievijas tautiešu politikas aktīvistu” šajā pārskatā attiecināms uz sabiedrībā redzamākajiem un aktīvākajiem Krievijas īstenotās tautiešu politikas atbalstītājiem, kuri ir iemantojuši arī Krievijas institūciju pastāvīgu uzticību.

Pārskata periods Krievijas tautiešu politikas īstenošanai radīja sarežģījumus finansējuma trūkuma un citu faktoru dēļ, kas radās NATO un Eiropas Savienības daļībvalstu ieviesto sankciju rezultātā. Šādos apstākļos DP vērtējumā finanšu līdzekļu vai citu labumu saņemšanai arvien būtiskāka nozīme bija personiskajiem kontaktiem ar tautiešu politikas īstenošanā iesaistītajiem subjektiem un gatavībai līdzdarboties Latvijas kā neatkarīgas un eiropeiskas valsts vājināšanas kampaņās, ne tik daudz iesaistei krievu valodas un kultūras saglabāšanā.

Tādējādi kā slēpts un maldinošs ietekmes mehānisms Krievijas tautiešu politikas mērķi un uzdevumi joprojām rada būtiskus izaicinājumus un riskus Latvijas nacionālajai drošībai, kā arī Latvijas Republikas Satversmē nostiprināto pamatvērtību aizsardzībai.

2.2. Tautiešu politiku ietekmējošie faktori un tendences Krievijā

2016. gadā Krievijas tautiešu politikas sekmīgu īstenošanu ārvalstīs negatīvi ietekmēja NATO un Eiropas Savienības daļībvalstu izvērstās ekonomiskās sankcijas pret Krieviju un citi ekonomiskie procesi, kā rezultātā Krievijas valsts varu tieši vai pastarpināti īstenojošo institūciju iespējas atbalstīt tautiešu politiku bija ierobežotas. Līdz ar to finansējuma samazināšanās ietekmē Krievijas valsts institūcijas turpināja strādāt pie sadarbības mehānismu ar ārvalstīs dzīvojošajiem tautiešiem optimizēšanas to darbības efektivitātes uzlabošanai, lai saglabātu un nostiprinātu Krievijas sociāli politisko un ekonomisko ietekmi to mītnes valstīs. Šajā kontekstā bija vērojama Krievijas vēlme ar ideoloģiskiem pasākumiem panākt, lai ārvalstīs dzīvojošie Krievijas tautieši savā darbībā kļūtu patstāvīgāki un Krievijas interesēs darbotos vairāk pēc pašiniciatīvas, nevis paļautos tikai uz Krievijas finansiālo un organizatorisko atbalstu.

Ņemot vērā kopumā Krievijai aktuālo jautājumu par NATO un Eiropas Savienības daļībvalstu ekonomisko sankciju atcelšanu, pārskata periodā par Krievijas politikas īstenošanu atbildīgo institūciju pārstāvji centās panākt ārvalstīs dzīvojošo tautiešu aktīvāku līdzdalību Krievijas interešu lobēšanā to mītnes valstu ekonomiskās sadarbības veicināšanai ar Krieviju, kā arī sabiedriskās domas ietekmēšanā par labu savstarpējo attiecību uzlabošanai arī tādās jomās kā kultūra un izglītība. Jāatzīmē, ka sadarbības veicināšana kultūras un izglītības jomā tika izmantota politiskā saspīlējuma amortizācijai un kā aizsegs saiknes saglabāšanai ar tautiešiem ārvalstīs. Vienlaikus lielāks akcents tika likts uz ārvalstīs dzīvojošo Krievijas tautiešu tā dēvēto likumisko interešu un tiesību aizsardzības tematiku, kas tiek uzskatīta par vienu no efektīvākajiem instrumentiem Krievijas ārpolitisko interešu un mērķu sasniegšanā ārvalstīs, tai skaitā arī Latvijā. Savukārt nozīmīgākie ārvalstīs dzīvojošo Krievijas tautiešu tematiskie konsolidējošie pasākumi bija pakārtoti tā

dēvētajai Uzvaras dienai 9. maijā un tās ietvaros rīkotās akcijas “Nemirstīgo pulks” (krievu valodā “Бессмертный полк”) popularizēšanai un organizēšanai ārvalstīs, kuras mērogs un dalībnieku skaits visā pasaulē katru gadu pieaug. Tāpat Krievija paļāvās uz ārvalstīs dzīvojošo Krievijas tautiešu atbalstu tās ārpolitisko interešu Ukrainā un Sīrijā leģitimēšanai.

Neraugoties uz dažādajām problēmām darbā ar ārvalstīs dzīvojošajiem Krievijas tautiešiem un šā darba efektivitāti, Krievijas īstenotā tautiešu politika būs arī turpmāk viena no galvenajām Krievijas veidotās ārpolitikas prioritātēm. To atkārtoti apliecināja Krievijas prezidenta Vladimira Putina 2016. gada 30. novembrī parakstītā jaunā Krievijas Federācijas ārpolitikas koncepcija.⁶ Atbilstoši minējai koncepcijai Krievijas galveno ārpolitisko uzdevumu vidū ir vispusīga un efektīva ārvalstīs dzīvojošo Krievijas tautiešu tā dēvētā likumisko interešu un tiesību aizstāvība, cīņa pret vēstures “pārrakstīšanu”, ārvalstīs dzīvojošo Krievijas tautiešu konsolidācija efektīvākai tiesību īstenošanai to mītnes valstīs, kā arī Krievijas lomas stiprināšana humanitārajā jomā. Līdz ar to, līdzīgi kā līdz šim, Krievijas tautiešu politikas piesegā īstenotās aktivitātes turpinās radīt riskus Latvijas valsts konstitucionālajai iekārtai un tās aizsardzībai.

2.3. Krievijas tautiešu politikas īstenošanā iesaistīto institūciju finansējums Latvijā

Latvijā dzīvojošo Krievijas tautiešu darbība galvenokārt tika nodrošināta, pateicoties Krievijas institūciju finansiālajam, organizatoriskajam un koordinējošam atbalstam. Lielāko atbalstu materiālā un nemateriālā veidā Latvijā dzīvojošo Krievijas tautiešu aktīvistiem un to organizācijām turpināja nodrošināt Krievijas federālā aģentūra NVS, ārvalstīs dzīvojošo tautiešu un starptautiskās humanitārās sadarbības jautājumos “Rossotrudničestvo”,⁷ “Ārvalstīs dzīvojošo tautiešu atbalsta un

tiesību aizstāvības fonds”,⁸ fonds “Russkij mir”,⁹ “A. Gorčakova vārdā nosauktais publiskās diplomātijas atbalsta fonds”,¹⁰ Krievijas vēstniecība Latvijā, kā arī Maskavas un Sanktpēterburgas pilsētu administrācijas. Jāatzīmē, ka ārvalstu pieredze un DP rīcībā esošā informācija liecina, ka Krievijas tautiešu politikas īstenošanā iesaistītie fondi tiek izmantoti arī kā piesegs Krievijas specdienestu interesējošu aktivitāšu veikšanai.

Krievijas fondi 2016. gadā turpināja rūpīgāk izvērtēt Krievijas tautiešu organizāciju iesniegtos grantu projektu pieteikumus, ko noteica gan finansiālās problēmas, gan iespējami finansējuma izšķērdēšanas gadījumi iepriekšējos gados. Atzīmējams, ka projektu atbalstīšanai starp noteicošajiem faktoriem bija to iesniedzēju pietuvinātība Krievijas valsts varu īstenojošajām institūcijām un praktiskā līdzdalība Krievijas tautiešu politikas un tās atklāto un slēpto mērķu īstenošanā. Papildus bija vērojams arī Krievijas sabiedrisko organizāciju piedāvājums Latvijā dzīvojošajiem tautiešiem apmeklēt un piedalīties dažādos to rīkotos pasākumos (nometnēs, forumos, izglītojošos semināros, festivālos u.tml.), apmaksājot pilnā vai daļēji apmērā ar nokļūšanu un uzturēšanos saistītos izdevumus. Ierobežotā finansējuma dēļ uz šiem pasākumiem katras dalībvalsts pārstāvjiem tika piešķirts noteikts delegātu kvotu skaits. Līdzīgi kā Krievijas grantu finansējumu piešķiršanā un apstiprināšanā, arī dalība Krievijas subjektu rīkotajos pasākumos visbiežāk tika apstiprināta tikai lojāliem un pietuvinātiem Krievijas tautiešu politikas aktīvistiem, kuru motivāciju nereti noteica arī personiski un savtīgi nolūki – tūrisma un atpūtas iespējas.

Ņemot vērā Krievijas ierobežotās iespējas finansiāli atbalstīt Krievijas tautiešu politikas īstenošanā iesaistītos subjektus Latvijā, 2016. gadā bija vērojama tendence panākt atbalstu no tiem Latvijas uzņēmējiem, kuru uzņēmējdarbība ir saistīta ar Krieviju. Visuzskatāmāk to parādīja tā dēvētās

“Rossotrudničestvo”
logotips

“Ārvalstīs dzīvojošo
tautiešu atbalsta un
tiesību aizstāvības fonda”
logotips

ФОНД РУССКИЙ МИР

Fonda “Russkij mir”
logotips

Фонд поддержки публичной дипломатии им. А.М. Горчакова

“A. Gorčakova vārdā
nosauktā publiskā
diplomātijas atbalsta
fonda” logotips

6 Krievu valodā – Концепция внешней политики Российской Федерации.

7 Krievu valodā – Федеральное агентство по делам Содружества Независимых Государств, соотечественников, проживающих за рубежом, и по международному гуманитарному сотрудничеству “Rossotrudničestvo”.

8 Krievu valodā – Фонд поддержки и защиты прав соотечественников, проживающих за рубежом.

9 Krievu valodā – Русский мир.

10 Krievu valodā – Фонд поддержки публичной дипломатии им. А.М. Горчакова.

Uzvaras dienas pasākumu organizēšana 9. maijā, kuru īstenošana lielā mērā bija iespējama, pateicoties tieši vietējo uzņēmēju atbalstam, kuri šādā veidā centās vairo arī savas biznesa iespējas Krievijā.

Pārskata periodā DP iesaistījās grozījumu Biedrību un nodibinājumu likumā izstrādē, lai pilnveidotu tiesisko regulējumu saistībā ar biedrību darbības izbeigšanas kārtību, ja to darbība apdraud valsts drošību, sabiedrisko drošību un kārtību vai citādi ir pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmi, likumiem vai citiem normatīvajiem aktiem. Vienlaikus minētie grozījumi paredz arī ieviest finanšu plūsmas uzraudzības un kontroles mehānismu attiecībā uz tām biedrībām un nodibinājumiem, kas apzināti un mērķtiecīgi īsteno iepriekš minētās darbības pret Latvijas valsti. DP vērs uzmanību, ka biedrību un nodibinājumu juridiskais ietvars var tikt izmantots kā instruments pilsoniskās sabiedrības aktivitātes imitēšanai, Krievijas tautiešu politikas īstenošanai Latvijā, kā arī informatīvo un cita veida aktivitāšu veikšanai pret Latviju. Klasisku diasporas organizācijām piederīgu funkciju (nacionālās identitātes izkopšana, kultūras pasākumu organizēšana, kultūrvēsturiskā mantojuma apzināšana un saglabāšana u.tml.) īstenošana pati par sevi nerada draudus Latvijas nacionālajai drošībai un tiek atbalstītas gan no valsts, gan arī pašvaldību puses.

Pārskata periodā uz Krievijas tautiešu vides Latvijā salīdzinoši lielo atkarību no Krievijas materiālā un nemateriālā atbalsta norādīja arī ilgstošās diskusijas par Krievijas vēstnieka Latvijā Aleksandra Vešņakova rezidēšanas ilgumu un iespējamām pārmaiņām finansējuma jautājumā tautiešu vidē līdz ar Jevgeņija Lukjanova stāšanos Krievijas vēstnieka Latvijā amatā.

2.4. Krievijas tautiešu politikas īstenošanā iesaistīto subjektu Latvijā raksturojums

Krievijas tautiešu politika ir orientēta uz krievu valodu pārvaldošo un tajā ikdienā runājošo iedzīvotāju apvienošanu tautiešu organizācijās, to saiknes ar Krieviju stiprināšanu un piederības tā dēvētajai “krievu pasaulei” veicināšanu. Līdz ar to Krievija ir ieinteresēta spēcīgās, konsolidētās un kontrolējamās organizācijās un sev lojālos tautiešos, kuri ārvalstīs darbotos tās ārpolitisko interešu un uzdevumu sasniegšanā.

Neraugoties uz Krievijas ilgstošajiem centieniem panākt ārvalstīs dzīvojošo tautiešu konsolidāciju, Latvijā kopumā tas nav sekmējies. Tam pamatā ir gan atšķirīgas intereses dažādu vecuma grupu un organizāciju vidū, gan sabiedrībā pieaugoša izpratne par Krievijas tautiešu politikas patiesajiem mērķiem. Krievijas tautiešu vide Latvijā ir uzskatāma par sadrumstalotu, kuras raksturojošie rādītāji ir individuālisms, konkurence par Krievijas institūciju labvēlību un finansējumu.

Krievijas tautiešu organizācijas darbojas nosacīti autonomi no formālās reprezentējošās Latvijā dzīvojošo Krievijas tautiešu konsolidējošās jumta struktūras “Latvijas Sabiedrisko organizāciju padome” (turpmāk – LSOP) un to aktivitāte bija atkarīga no atsevišķu biedru mērķtiecīga darbīguma. DP vērtējumā LSOP formāts tiek uzturēts mākslīgi un galvenokārt ir nepieciešams Krievijas pusei iespaida radīšanai par tautiešu koordinācijas un konsolidācijas procesa esamību Latvijā. LSOP pamatā pilda informācijas un viedokļu apmaiņas platformas funkcijas, kas tiek izmantota no Krievijas vēstniecības Latvijā un atsevišķu Krievijas tautiešu vidus informācijas izplatīšanai par aktualitātēm un plānotajiem projektiem un pasākumiem, kā arī diskreditācijas kampaņu izvēšanai pret Latvijas valsti. Krievijas vēstniecība Latvijā veic neformālas uzraudzības un koordinācijas funkciju pār LSOP un tās paspārnē esošajām Krievijas tautiešu organizācijām, iespēju robežās sniedzot tām materiālu un nemateriālu atbalstu, kā arī cenšas ievirzīt to darbības attīstību Krievijai vēlamajos virzienos.

Pārskata periodā viens no nozīmīgākajiem jautājumiem Krievijas tautiešu vidē Latvijā bija jautājums par jaunatnes piesaistīšanu tautiešu politikas aktivitātēm. Šā jautājuma aktualitāti noteica Krievijas vēlme nodrošināt tautiešu politikas pēctecību, kā arī centieni atlasīt nākamos viedokļu līderus, kuri darbosies Krievijas ārpolitisko interešu veicināšanā. Atbilstoši šim uzdevumam pārskata periodā tika organizēti daudzveidīgi jauniešu mērķauditorijai paredzēti pasākumi Krievijā (forumi, konferences, nometnes, izglītojošās programmas, ekskursijas), uz kuriem tika aicināti arī jaunieši no Latvijas. Tomēr līdzšinējā Latvijas jauniešu atsauce un interese par līdzdalību tautiešu aktivitātēs ir vērtējama kā salīdzinoši zema.

Papildus nemainīgi tika turpināts darbs pie Latvijas jauniešu piesaistīšanas bezmaksas studijām Krievijas augstākās izglītības iestādēs. DP vērs uzmanību, ka jaunieši, uzturoties Krievijā, tiek pakļauti gan ideoloģiskai ietekmēšanai, gan arī var nonākt Krievijas specdienestu redzeslokā, tādējādi pakļaujot sevi pretizlūkošanas riskiem.

LSOP koordinators Viktors Guščins Latviešu leģionāru atceres dienā 2016. gada 16. martā Rīgā

2.5. Krievijas tautiešu politikas izpausmes Latvijā

Krievija ar tautieši politikas starpniecību pārskata periodā turpināja izplatīt tās politisko interešu īstenošanai parocīgus vēstījumus pret Latviju, kā arī iniciēt vai atbalstīt dažādas Latvijas diskreditācijai noderīgas aktivitātes. Latvijā dzīvojošo Krievijas tautiešu retorikā pret Latviju 2016. gadā dominēja tēmas:

- tā dēvēto krievu tiesību aizstāvība (“masveida tā dēvēto krievu tiesību aizstāvju vajāšana un apspiešana”, “nepilsoņu diskriminācija”, “Latvijā valdošā rusofobija un etnokrātiskais režīms”, “apdraudējums tā dēvētajām krievu skolām”);
- sociālpolitiskie procesi un vēstures interpretācija (“fašisma un nacisma atdzimšana”, “vēstures pārakstīšana un falsificēšana”);
- aizsardzība un drošība (“Latvijā pieaugošā agresija pret Krieviju un gatavošanās karam ar Krieviju”, pretestība NATO sabiedroto militārā kontingenta izvietojumam Baltijā un tā nomelnošana).

DP vērtējumā ar šo tēmu mākslīgu aktualizēšanu sistemātiski tika mēģināts vājināt Latvijas demokrātisko iekārtu, radīt priekšstatu par Latviju kā neizdevušos un cilvēktiesības neievērojošu valsti, kā arī diskreditēt Latvijas valsti kopumā. Savukārt Krievija šo tēmu ietvaros izplatītās nepatiesās tēzes, notikumu interpretāciju un dezinformāciju izmantoja kā pierādījumus nepieciešamo vēstījumu veidošanai un apsūdzību izvirzīšanai pret Latvijas valsti. Paralēli Latvijas diskreditācijas pasākumiem Krievija ar tautiešu politikas aktivitāšu starpniecību Latvijā centās sekmēt Krievijas ietekmi kultūrā, izglītībā, informācijas telpā u.c. vidēs, tādējādi veidojot ietekmi uz cilvēku priekšstatiem, vērtībām un prioritātēm.

Priekšstatu veidošana un izplatīšana par “demokrātijas trūkumu” Latvijā un pārējās Baltijas valstīs Krievijas tautiešu vidē nav jauna tēma. DP iegūtās informācijas izvērtējums liecina, ka pārskata periodā šīs tēmas uzturēšanai akcents tika vērsts uz it kā pastāvošo apdraudējumu tā dēvētajiem krievu tiesību aizstāvjiem. Šīs tēzes uzturēja vairāku Krievijas tautiešu politikas īstenošanā Latvijā iesaistītu redzamāko organizāciju pārstāvji un to tirāžēšanai tika izmantoti dažādi kanāli – Krievijas plašsaziņas un propagandas līdzekļi, tautiešu koordinācijas formāti Krievijā un starptautisko organizāciju (ANO, EDSO) pilsoniskās sabiedrības un mazākumtautību organizācijām paredzētās platformas. Tā, piemēram, pēc Izglītības kvalitātes valsts dienesta lēmuma atteikt akreditāciju un licencēšanas pagarināšanu ar Krievijas tautiešu politikas aktīvistu Bronislavas Zeļčermans saistītās privātas vidusskolas “INNOVA” īstenotajām izglītības programmām par konstatētajiem Latvijas normatīvo aktu pārkāpumiem minētās izglītības iestādes darbā un mācību procesa organizēšanā bija vērojami mērķtiecīgi centieni izvērst ažiotažu publiskajā telpā ap šo jautājumu. No B. Zeļčermans un viņam pietuvināto personu puses Krievijas tautiešu un prokremliski orientēto personu vidū

tika veidots viedoklis publiskajā telpā, ka minētais Izglītības kvalitātes valsts dienesta lēmums ir saistīts ar atsevišķu “INNOVA” pedagogu līdzdalību no Krievijas pārņemtās akcijas “Nemirstīgo pulks” organizēšanā, pedagogu neloyalitāti Latvijas valstij un Latvijas valsts pārvaldes institūciju un DP vēršanos pret tā dēvēto krievu skolu pastāvēšanu, nevis Latvijas normatīvo aktu, kas regulē izglītības iestāžu darbību, neievērošanu.

Līdzīgi tā dēvēto krievu tiesību aizstāvībai, arī vēstures jautājumu interpretācija tradicionāli tiek ekspluatēta kā sabiedrības mobilizācijas instruments gan Krievijas iekšpolitikā, gan arī ārpolitikā. Vēstures interpretācija tiek izmantota patriotisma un piederības sajūtas veicināšanai un Krievijas veidotās vēsturiskās atmiņas (it īpaši par Otrā pasaules kara notikumiem) nostiprināšanai un izplatīšanai. Pārskata periodā Krievijas tautiešu vides publiski redzamākās aktivitātes Latvijā šajā kontekstā bija pakārtotas tā dēvētās Uzvaras dienas pasākumu organizēšanai, kas ik gadu tiek izmantoti arī sabiedrības šķelšanai un Krievijas varenības apliecināšanai. Līdzīgi kā 2015. gadā, arī 2016. gadā ar Krievijas tautiešu aktīvistu tiešu līdzdalību Latvijā tika organizēta no Krievijas pārņemtā akcija “Nemirstīgo pulks”, kuras vērienam Latvijas pilsētās ir tendence pieaugt. DP vēš uzmanību, ka Krievija mērķtiecīgi cenšas iedzīvināt minēto akciju pēc iespējas lielākā skaitā ārvalstu, šādā veidā izplatot Krievijas veidoto vēsturisko atmiņu par Otrā pasaules kara notikumiem un veicinot patriotisma un piederības sajūtu Krievijai. Neraugoties uz dažādu Krievijas tautiešu interešu grupu savstarpējo konkurenci par šīs akcijas organizēšanu un virsvadību, ārēji tika radīts vienots un saliedēts koptēls. Tās organizēšanā Rīgā piedalījās vairāki redzamākie Krievijas tautiešu politikas aktīvistu – tā dēvēto antifāšistu līderis Latvijā Josifs Korens, biedrības “Eiropas pētījumu institūts” vadītājs Aleksandrs Gaponenko, biedrību “Nepilsoņu komiteja” un “Tiesību institūts “Conscentia”” vadītāja Elizabete Krivcova, biedrības “PEROM” pārstāve Margarita Dragiļe un B. Zeļčermans. Savukārt Daugavpilī tā dēvētās Uzvaras dienas pasākumu organizēšanā aktīvi līdzdarbojās Krievijas tautiešu politikas īstenošanā iesaistītais

Tā dēvētās Uzvaras dienas pasākumu laikā 2016. gada 9. maijā Rīgā. No labās: Bronislavs Zeļčermans, Margarita Dragiļe, Aleksandrs Gaponenko

Daugavpils domes deputāts un biedrības “VVO” pārstāvis Jurijs Zaicevs, bet Jēkabpilī – biedrības “Jēkabpils krievu biedrība “Rodņik”” vadītāja Natalja Čehova.

Pārskata periodā Krievijas veidotās vēsturiskās atmiņas saglabāšanas kontekstā Krievijas tautiešu aktīvistu retorikā neiztrūkstošas bija tēzes par “fašisma un nacisma atdzimšanu” un “cīņa pret vēstures pārrakstīšanu un falsificēšanu”. Šīs nišas jautājumu loku turpināja uzturēt tā dēvētie antifasiisti ar J. Korenu vadībā, kuri pēc inerces rīkoja protesta pasākumus pret Latviešu leģionāru atceres dienu 16. martā un tā dēvēto Ķīšežera forsēšanas pasākumu Mežaparkā 15. oktobrī. Šo tēžu izplatīšanā aktīvi iesaistījās arī citi Krievijas tautiešu politikas aktīvistu, tādējādi sekmējot to izplatību publiskajā telpā.

*Elizabete Krivcova
akcijā “Nemirstīgo pulks”
2016. gada 9. maijā Rīgā*

*Tā dēvētā Ķīšežera forsēšana Mežaparkā 2016. gada 15. oktobrī.
No labās: Josifs Korens, Krievijas vēstniecības Latvijā otrā sekretāre
Anna Hrapova, partijas “Latvijas Krievu savienība” līdere Tatjana
Ždanoka un Krievijas vēstniecības Latvijā atašejs Aleksejs Domanovs*

Pārskata periodā bija vērojama tendence Krievijas tautiešu aktīvistiem paralēli iekšpolitiskās situācijas saasināšanas pasākumiem, dezinformācijas izplatīšanai par NATO sabiedroto militārā kontingenta aktivitātēm Baltijas valstīs un Latvijas valsts kopējā tēla diskreditācijas ietekmes pasākumiem iesaistīties arī krievu valodas, kultūras un izglītības popularizēšanā Latvijā. Ar šādu aktivitāšu starpniecību legītmā veidā tika sekmēta Krievijas klātbūtnes nostiprināšana Latvijā. DP vērtējumā motivāciju iesaistīties šo projektu īstenošanā noteica merkantili apsvērumi – Krievijas finansējuma apguve, turpmāku kontaktu attīstīšanas iespējas ar Krievijas valsts varu īstenojošo institūciju pārstāvjiem šajā jautājumā un ambīcijas pēc savas personiskās aktivitātes apliecināšanas. Piemēram, paralēli atklātu dezinformācijas kampaņu īstenošanai pret Latviju, A. Gapoņenko iesaistījās

arī humanitārās ievirzes pasākumu organizēšanā biedrības “Latvijas Krievu kopiena” vārdā, īstenojot “Rossotrudņičestvo” un Maskavas finanšu-rūpniecības universitātes “Sinerģija” kopīgo projektu “Krievu valodas un kultūras dienas”. Šā projekta īstenošanai A. Gapoņenko piesaistīja sev pietuvinātas personas, kas rezultējās šo pasākumu formālajā raksturā un zemajā dalībnieku atsaucībā. Saskaņā ar DP rīcībā esošo informāciju minētā projekta ietvaros rīkotajiem pasākumiem tika speciāli uzrunāti un piesaistīti dalībnieki, lai šā projekta iniciatoriem un finansētājiem radītu iespaidu par tā vērienīgumu.

Atsevišķi A. Gapoņenko izplatītās dezinformācijas piemēri:

- Sievietes Latvijā pieprasa, lai valsts vara noslēdz vienošanos ar ASV, nosakot amerikāņu karavīriem pienākumu maksāt alimentus par viņu ārlaulības bērniem Baltijas valstīs. Pieejams: <https://eadaily.com/ru/news/2016/06/28/zhenshchiny-latvii-trebuyut-alimenty-s-amerikanskih-voennosluzhashchih>;
- Latvijā tiek diskriminēti krievu tautības iedzīvotāji un nepilsoņi. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=T8kX-O84L14>;
- A. Gapoņenko tiek pakļauts represijām no DP puses par to, ka aizstāv sieviešu tiesības Latvijā; sieviešu tiesību aizstāvība Latvijā ir bīstama nodarbošanās. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=ht0Hulcc2zg&feature=share>;
- Baltijas valstīs pastāvošie riski sadarbībai ar jauno ASV administrāciju: Baltijas valstu politiskā elite pastāvīgi provocē Krieviju, diskriminējot krievus, pieprasot PSRS okupācijas režīma zaudējumu atlīdzību u.tml.; Baltijas valstu iedzīvotāji tiek gatavoti karam ar Krieviju; iespējama provokāciju organizēšana no Baltijas valstu specdienestu puses pret krievu tautības iedzīvotājiem, lai izraisītu konfliktu ar Krieviju u.tml. Pieejams: http://imhoclub.lv/ru/material/pribaltika_kak_zona_riska.

*Vladimirs Lindermans
sižetā Krievijas TV
kanālam “NTV” par
Lāčplēša dienas Lāpu
gājieni. Ekrānšāviņš
no minētā sižeta*

Samazinoties Krievijas institūciju projektu finansējumam un pieaugot informācijas ietekmes aktivitāšu nozīmei sabiedriskās domas veidošanā, 2016. gadā Krievijas tautiešu politikas īstenošanā iesaistītie aktīvistu aizvien vairāk pārorientējās uz darbību virtuālajā vidē un Krievijas informācijas ietekmes

atbalsta un propagandas aktivitāšu īstenošanu (piemēram, Krievijas informācijas ietekmes platformās “RuBaltic”, “Baltnews”, “Regnum”). DP vērtējumā tas bija saistīts ar pieaugošo Krievijas informācijas ietekmes atbalsta un propagandas pasākumu nozīmi, kas savukārt no Krievijas tautiešu politikas aktīvistu puses pamatā tika izmantoti peļņas gūšanas nolūkos. Tā rezultātā Krievijas tautiešu aktīvistu dienaskārtība tika pakārtota aktuālajām sociālajām, politiskajām un ekonomiskajām norisēm Latvijā un centieniem uz to fona pievērst sev sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu uzmanību, kā arī veicināt Krievijai labvēlīgu notikumu interpretāciju un izplatību. Krievijas informācijas ietekmes aktivitātes pret Latviju bija noteicošais darbības virziens arī vairākām prokremliski orientētām personām, tostarp Vladimiram Lindermanam un Jevgeņijam Osipovam, kuri par atbildību turpināja veidot publikācijas Krievijas propagandas līdzekļiem. Pielāgojoties Krievijas veidotās ārpolitikas uzstādījumiem, Krievijas tautiešu vides aktīvistu dažādu ekspertu statusā iesaistījās Krievijai pozitīvas sabiedriskās domas veidošanā, NATO sabiedroto militārā kontingenta nomelnošanā, Eiropas Savienības perspektīvu apšaubīšanā un citu Krievijas interesēm atbilstošu vēstījumu izplatīšanā. DP vērtējumā ar šādu aktivitāšu starpniecību tika mēģināts veidot Krievijai it kā esoša ārējā agresora eksistenci.

2.6. Labēji un kreisi orientēto radikālo un ekstrēmistisko subjektu darbība

Apdraudējumu konstitucionālajai iekārtai un nacionālajai drošībai var radīt ne vien ārvalstu tieši vai pastarpināti iniciētu pasākumu kopums, bet arī attiecīgajā valstī esošo labēji un kreisi radikāli un ekstrēmistiski orientēto subjektu darbība.

Pārskata periodā labēji un it sevišķi kreisi radikāli un ekstrēmistiski orientēto personu un organizāciju veidots apdraudējums Latvijas nacionālajai drošībai bija nemainīgi zems. Labēji un kreisi radikāli un ekstrēmistiski orientēto personu vidū Latvijā veidoja fragmentētas, mazskaitlīgas un salīdzinoši izolētas personu grupas un indivīdi. Viņu zemās aktivitātes iemesli bija saistīti ar autoritatīvu līderu trūkumu, vāju savstarpējo sadarbību un koordināciju, kā arī savstarpējām nesaskaņām. Galvenās publiskās izpausmes (neliela mēroga protesta pasākumi, retorika virtuālajā vidē un mazās domubiedru grupās) bija atkarīgas no atsevišķu indivīdu iniciatīvām, kas neguva atsaucību ne sabiedrībā, ne līdzīgu uzskatu pārstāvjos. Vienlaikus pārskata periodā bija vērojami atsevišķu labēji un kreisi radikāli un ekstrēmistiski orientēto personu mēģinājumi organizēt provokatīvas un huligāniska rakstura darbības, tādējādi radot riskus un apdraudējumus sabiedriskajai drošībai un kārtībai.

Salīdzinājumā ar 2015. gadu, pārskata periodā bēgļu un patvēruma meklētāju uzņemšanas un imigrācijas tēma zaudēja savu noteicošo lomu labēji un kreisi radikāli un ekstrēmistiski orientēto subjektu dienaskārtībā. Viens no iemesliem bija atbilstošās ažiotažas samazināšanās, sabiedrības uzmanībai

pievēršoties citām tēmām. Tajā pat laikā pret bēgļu un patvēruma meklētāju uzņemšanas un imigrācijas jautājumu vērsta retorika saglabāja klātbūtni virtuālajā vidē, kur atbilstošu vēstījumu izplatīja arī DP redzeslokā nonākuši radikāli un ekstrēmistiski orientētu uzskatu pārstāvji.

Pārskata periodā labēji un kreisi radikāli orientētās vides pārstāvji pievērsās arī diskusijām par aizsardzību un drošību, kā arī Latvijā aktuālajiem sociālpolitiskajiem un ekonomiskajiem jautājumiem. Kā risinājums identificētajām problēmām lielākoties tika piedāvāta līdzdalība jaunās sociāli politiskās kustībās, retāk – politiskajās partijās. Mēģinājumi leģitīmā veidā iesaistīties politiskajā procesā atbilst iedzīvotāju konstitucionālajām tiesībām un DP uzmanību gūst vien tad, kad tie var radīt riskus nacionālajai drošībai. Radikāli orientētās vides pārstāvju vēlme organizēties partijās kā tendence Latvijā nav jauna, taču to kārtējo reizi aktualizēja 2017. gadā pašvaldību vēlēšanu tuvošanās. Pārskata periodā šādu kustību izveide neguva sekmes, ko noteica jau minētie radikāļu vides ierobežojumi. Sašķeltība, autoritatīvu līderu, organizatoru un ideologu trūkums noteica svaigu un spilgtu ideju un risinājumu piedāvājumu neesamību. Vienlaikus atzīmējama ir arī sabiedrības pretestības ietekme, kas izpaudās kā skeptiska un samērā neuzticīga nostāja pret populistisku un galēju saukļu paudējiem.

Pret NATO militāro klātbūtni Latvijā vērstis protesta pasākums 2016. gada 8. jūlijā Rīgā

Lielākos riskus labēji un kreisi radikāli un ekstrēmistiski orientēto subjektu vidū saglabāja tā dēvēto skinhedu vides pārstāvju aktivitātes. Salīdzinoši augstu uz vardarbību vērstu radikalizācijas potenciālu veidoja viņu nosacīti noslēgtā darbība, pastiprinātā interese par cīņas un ieroču lietošanas prasmēm, kā arī kontakti ar līdzīgus uzskatus pārstāvošām domubiedru grupām un to pārstāvjiem ārvalstīs. Ideoloģiskie uzskati un nereti arī vājais materiālais nodrošinājums joprojām noteica tā dēvēto skinhedu vides aktīvistu gatavību iesaistīties noziedzīgās un, potenciāli, arī vardarbīgās aktivitātēs. To pārskata periodā visspilgtāk apliecināja tā dēvētās vecās paaudzes skinheda Jurija Višņivceka dalība un nāve bruņotas grupas uzbrukuma laikā inkasatoru automašīnai Zaporožjes apgabalā Ukrainā 2016. gada jūlijā.

DP redzeslokā J. Višņivckis kā ekstrēmists galēji labēji orientētu uzskatu pārstāvis atradās jau ilgstoši. J. Višņivcka radikalizēšanās, pievērsties galējiem labējiem uzskatiem, notika jau pusaudža vecumā. J. Višņivckis uzturēja kontaktus ar citiem galēji labēju uzskatu pārstāvjiem un nodarbojās ar cīņas sportu, tostarp cīņu bez noteikumiem. 2005. gadā viņš tika tiesāts par huligānismu pret memoriālu Otrā pasaules kara upuriem Biķerniekos, Rīgā. Šis incidents bija spilgtākā J. Višņivcka galēji labējās pārliecības publiskā izpausme. Sākoties Krievijas nelikumīgajai Krimas aneksijai Ukrainā 2014. gadā, J. Višņivckis pauda atbalstu Ukrainas valdību atbalstošajiem militārajiem spēkiem. Kopš 2015. gada rudens J. Višņivckis periodiski atradās Ukrainā, kur uzturēja kontaktus ar Ukrainas valdības spēkus atbalstošo brīvprātīgo militāro formējumu "AZOV", kura aktivitātes Ukrainas konfliktā tiek vērtētas neviennozīmīgi no starptautisko cilvēktiesību organizāciju puses. Vienlaikus DP rīcībā nav ziņu, kas apliecinātu viņa tiešu līdzdalību militārās aktivitātēs.

Kā atsevišķa tendence, kas var radīt riskus nacionālajai drošībai, ir atzīmējama tā dēvēto militārās simulācijas spēļu, piemēram, *airsoft*, izplatība. Mērķtiecīgi un regulāri praktizējot šādas "spēles", iespējams attīstīt militāra rakstura iemaņas. Arī 2016. gadā DP konstatēja gadījumus, kad šo "spēļu" aizsegā faktiski tiek organizētas militāri taktiskas apmācības, kuru laikā

tiek attīstītas iemaņas ēku sagrābšanai, objektu izlūkošanas u.c. iemaņas. DP vērs uzmanību, ka atsevišķos gadījumos tā dēvētais *airsoft* tika izmantots arī prokremliski orientētu personu konsolidēšanai un piederības sajūtas Krievijai stiprināšanai. Reaģējot uz iegūto informāciju par iespējamu ārvalstu militāro grupējumu formās tērptu bruņotu personu pulcēšanos Cenu pagastā, pārskata periodā DP veica attiecīgu pārbaudi, kuras laikā tika konstatēts, ka šīs personas ir tā dēvētā *airsoft* kustības aktīvistu. Minētās personas bija tērpušās līdzīgos formas tērpos kā Krievijas bruņotajos spēkos un ekipētas ar elektropneimatiskiem ieročiem, kas ārēji vizuāli neatšķīrās no īstiem kaujas ieročiem. "Spēļu" dalībnieku vidū tika identificētas arī vairākas jau iepriekš DP redzeslokā nonākušas personas saistībā ar atklātu atbalstu Krievijas īstenotajai agresīvajai politikai. Pārskata periodā Iekšlietu ministrijā tika izveidota starpinstitucionāla darba grupa, lai izvērtētu esošo situāciju un nepieciešamības gadījumā sniegtu priekšlikumus normatīvā regulējuma pilnveidei šajā jomā. DP vērtējumā, lai veicinātu militāro simulācijas spēļu caurskatāmību un novērstu gadījumus, kad tās mērķtiecīgi tiek izmantotas militāra rakstura iemaņu attīstīšanai un pakļautas izmantošanai pretēji Latvijas nacionālās drošības interesēm, ir nepieciešams pilnveidot normatīvo regulējumu, kas ļautu nodrošināt tā dēvētā *airsoft* vides kontroli un sakārtotu militāro simulācijas spēļu organizēšanu. Vienlaikus būtiski ir arī neapgrūtināt tos tā dēvētās *airsoft* vides aktīvistus, kuriem šā nodarbošanās ir kā hobijs un kuri to neizmanto militāra rakstura iemaņu attīstīšanai.

Secinājumi un prognozes

- Krievija turpina īstenot pasākumus Latvijā dzīvojošo krievu tautības iedzīvotāju piesaistīšanai Krievijas tautiešu politikas aktivitātēm tās ģeopolitisko mērķu sasniegšanai. Tādējādi Krievijas tautiešu politikas piesegā īstenotās aktivitātes turpinās radīt nozīmīgus riskus Latvijas konstitucionālās iekārtas aizsardzības nodrošināšanai.
- Krievijas tautieši pēc nepieciešamības tiek izmantoti vajadzīgo ziņu izplatīšanai, kas savukārt būtu par iegāni spiediena izdarīšanai uz lēmumu pieņemšanas procesu un Latvijas tēla diskreditācijai. Prognozējams, ka turpmāk arvien vairāk Krievijas tautiešu politikas ietvaros uzsvars tiks likts uz tautiešu tā dēvēto likumisko interešu un tiesību aizsardzības jautājumiem un Krievijas veidoto oficiālo vēstures izpratni un kolektīvo vēstures atmiņu nostiprinošiem pasākumiem, piešķirot arī tiem ievērojamākus līdzekļus.
- Krievijas tautiešu aktīvistu darbība Latvijā ir atkarīga no Krievijas subjektu finansiālā un koordinējošā atbalsta, bez kura tā faktiski nenotiktu. Tādējādi, neraugoties uz Krievijas ekonomiskajām grūtībām, var prognozēt, ka to darbības turpināšanai tiks atvēlēti resursi Krievijas ārpolitikas koncepcijā izvirzīto uzdevumu sasniegšanai.
- Viens no lielākajiem izaicinājumiem Krievijas tautiešu politikas pastāvēšanai Latvijā ir jaunatnes piesaiste, kas turpmāk līdzdarbotos tās īstenošanā. Līdz ar to pastiprināta uzmanība tiks pievērsta darbam ar jaunatni, atlasot perspektīvākos un ar līderības spējām apveltītākos jauniešus iesaistīšanai Krievijas tautiešu politikas aktivitātēs.
- Lai arī labēji un kreisi radikāli un ekstrēmistiski orientēto subjektu radītais apdraudējums Latvijas nacionālajai drošībai ir vērtējams kā zems, riskus sabiedriskajai drošībai un kārtībai rada vairākas virtuālās domubiedru grupas un sociālās kopienas interneta vidē, kas izplata rasistiski un ksenofobiski vērstu retoriku. Tās potenciāli var veicināt radikālu ideju sekotāju skaita pieaugumu un atsevišķām personām ļaut attīstīt kontaktus ar līdzīgi domājošām personām Latvijā un ārvalstīs, kā arī sekmēt gatavību veikt arī krimināli sodāmas darbības.

3. Informatīvās telpas drošība

Vairāku gadu garumā mērķtiecīgi izmantojot demokrātiskas valsts mediju darbību regulējošo normatīvo aktu sniegtās iespējas, Krievija ir sistemātiski centusies nostiprināt savas pozīcijas Latvijas informatīvajā telpā. Turklāt, kā liecina DP rīcībā esošās informācijas analīze, Krievijas finansēto un Krievijas agresīvo ārpolitiku atbalstošo informācijas resursu darbība nav tikai un vienīgi žurnālistikas izpausme vai alternatīva viedokļa prezentācija. Drīzāk tas vērtējams kā koordinētu pasākumu kopums Latvijas informatīvajā telpā nolūkā ietekmēt Latvijas sabiedrisko domu atbilstoši Krievijas ģeopolitiskajām interesēm.

Gan Krievijas televīzijas kanālu plašā pieejamība Latvijā, gan Krievijas finansēto informācijas resursu klātbūtne Latvijas mediju vidē pārskata periodā ļāva Krievijai nodrošināt, ka Latvijas informatīvajā telpā ir plaši pieejama informācija, kuras primārais uzdevums ir nevis ziņot par norisēm Latvijā un starptautiskajā vidē, bet publiskās diskusijas par notiekošo vietējā, reģionālajā un starptautiskajā politikā mērķtiecīgi virzīt Krievijas ģeopolitiskajām interesēm atbilstošā virzienā.

DP vērtējumā Krievija ir izveidojusi vairākas mediju un informācijas resursu platformas, ar kuru starpniecību tā ir spējīga nodrošināt savām ārpolitikas interesēm atbilstošu vēstījumu un ziņu rāmējumu cirkulāciju Latvijas informatīvajā telpā.

3.1. Informatīvās ietekmes pasākumu loma Krievijas ārpolitikas mērķu realizācijā

3.1.1. Informatīvās ietekmes vieta Krievijas stratēģiskās plānošanas dokumentos

Minētie Krievijas informatīvās ietekmes pasākumu uzdevumi ir institucionalizēti vairākos Krievijas stratēģiskās plānošanas dokumentos, tostarp 2016. gada nogalē pieņemtajā Krievijas Informatīvās drošības doktrīnā (turpmāk – doktrīna). Tajā Krievija informatīvo telpu ir definējusi iespējami plaši, to identificējot kā informācijas, informācijas sistēmu, interneta portālu, saziņas tīklu, informācijas tehnoloģiju un subjektu, kuru darbība ir saistīta ar informācijas apstrādi, attīstību un izmantošanu, kopumu.

Doktrīnā Krievija ir identificējusi vairākus draudus informatīvās telpas drošībai. Par vienu no šādiem draudiem ir atzīta ārvalstīs strādājošo Krievijas žurnālistu “diskriminācija”, kā rezultātā tiek “ierobežota viņu profesionālā darbība”. Savukārt par Krievijas vienu no stratēģiskajiem mērķiem informatīvās telpas nostiprināšanā ir nosaukta “informatīvi-psiholoģisko pasākumu, tajā skaitā tādu pasākumu, kuru mērķis ir graut ar Dzimtenes aizsardzību saistītos vēsturiskos pamatus un patriotiskās tradīcijas, neitralizācija”, kā arī “pret tradicionālajām krievu garīgi morālajām vērtībām vērstu

informatīvo pasākumu neitralizācija”. Tādējādi, pamatojoties uz it kā esošo apdraudējumu informatīvās telpas drošībai, Krievija ir radījusi priekšnoteikumus propagandas kampaņu organizēšanai ārvalstīs, kur tā saskata draudus minētajām “vērtībām”.

Pagājušā gada nogalē Krievija nostiprināja mediju un informatīvās ietekmes instrumentu izmantošanu ārpolitisko mērķu sasniegšanā arī jaunajā ārpolitikas koncepcijā. Minētajā koncepcijā ir norādīts, ka Krievija attīstīs pati savus pasākumus ārvalstu auditoriju ietekmēšanai, kā arī starptautiskajā informatīvajā telpā veicinās krievu valodā raidīto mediju darbību, nodrošinot tiem nepieciešamo valdības atbalstu. Līdz ar to Krievijas valdības finansēto vai citādi atbalstīto informācijas resursu (piemēram, Krievijas informācijas aģentūras *Rossiya Segodnya* veidotās multimediju platformas *Sputnik* Latvijas versija) darbība arī Latvijā ir jāvērtē kontekstā ar Krievijas ārpolitiskajiem mērķiem un kā instruments šo mērķu sasniegšanā, nevis kā patstāvīgi mediju produkti.

3.1.2. Krievijas propagandas kampaņās ietvertie vēstījumi un ziņu rāmējumi

Pārskata periodā Krievijas informatīvās ietekmes kampaņu rezultātā Latvijas informatīvā telpa sistemātiski tika papildīta ar Krievijas ģeopolitiskās intereses sekmējošiem vēstījumiem un ziņu rāmējumiem. Krievijas finansēto un Krieviju atbalstošo informācijas resursu saturā tika identificēti vairāki vēstījumi, kuru mērķis bija piesātināt Latvijas informatīvo telpu ar Krievijai izdevīgām interpretācijām gan par Latvijas iekšpolitiskajām norisēm, gan starptautisko politiku, gan jo īpaši – aizsardzības politiku un NATO aizsardzības pasākumiem Baltijas valstīs. Arī 2016. gadā Krievijas informatīvo ietekmi Latvijā sekmējošie informācijas resursi notikumu atainojumu pielāgoja dažādiem vēstījumiem:

- Latvija ir NATO un ASV marionete, kas var tikt izmantota kā platforma uzbrukumam pret Krieviju, un tāpēc Krievija ir tiesīga īstenot visus nepieciešamos pasākumus sevis aizstāvībai;
- Latvija ir neizdevusies, nejauša valsts, kas nespēj apmierināt savu iedzīvotāju vēlmes un vajadzības;
- Latvijā novērojama fašisma atdzimšana, un aizvien vairāk Latvijas iedzīvotāju tiecas atbalstīt šo ideoloģiju;
- Latvijā valda etnokrātisks režīms ar revanšistisku attieksmi pret Latvijā dzīvojošajiem etniskajiem krieviem, kuru tiesības Latvijā tiek būtiski ierobežotas;
- Latvijas tautsaimniecības attīstība, kā arī politiskā stabilitāte ir atkarīga no labām attiecībām ar Krieviju, kas ir uzskatāma par pasaules vienu no lielvarām un galveno reģionālās drošības garantu;
- Latvijas vēsture ir cieši saistīta ar Krieviju, un PSRS sniegtais ieguldījums Latvijas ekonomiskajā attīstībā ir tam pierādījums.

Pārskata periodā Krievijas medijos un informācijas resursos īpaši liela vērība tika veltīta NATO aizsardzības pasākumu Latvijā ierāmēšanai atbilstoši Krievijas ģeopolitiskajām interesēm. Krievijas finansēto un Krieviju atbalstošo informācijas resursu saturs analīze liecina, ka šie resursi izplatīja dažāda rakstura, bet savstarpēji saistītus vēstījumus, kuru mērķis bija diskreditēt NATO un Latvijas aizsardzības pasākumus, par tiem izplatot manipulatīvu un daudzos gadījumos klaji absurdu informāciju.

Atsevišķi Krievijas interesēm atbilstošu vēstījumu un ziņu rāmējumu piemēri:

- 2016. gada 13. jūlijā informācijas resurss *baltnews.lv*, atsaucoties uz A. Gaponenko spriedumiem sociālajā tīklā Facebook, informēja, ka tūkstoš NATO karavīru, kuri gatavojas ierasties Latvijā, galvenais uzdevums būs aizsargāt kodolieročus, kurus tiek plānots izvietot Lielvārdes lidlaukā;
- 2016. gada 29. augustā Krievijas informācijas aģentūras *Rossiya Segodnya* projekts Latvijā *sputniknews.lv* kā “apstiprinājumu” NATO pieaugošajai agresivitātei pret Krieviju izmantoja Krievijas parlamenta apakšpalātas deputāta Vjačeslava Ņikonova spriedumu, ka “pat Aukstā kara laikā amerikāņu karavīri un NATO armijas nebija dislocētas Igaunijā, Latvijā, Lietuvā, Polijā, Rumānijā un Bulgārijā”, tādējādi gan apsūdzot NATO agresijā, gan ignorējot Latvijas okupācijas faktu.

3.3. Krievijas intereses realizējošās informatīvās platformas Latvijā

Pārskata periodā Latvijā turpināja darboties virkne informācijas resursu, kuru darbība tika finansēta un koordinēta no Krievijas vai kuri aktīvi centās Latvijas informatīvajā telpā nostiprināt iepriekš minētos Krievijas ģeopolitiskās intereses sekmējošus vēstījumus un ziņu rāmējumus. Par šādiem informācijas resursiem uzskatāmi gan Latvijā plaši pieejamie Krievijas televīzijas kanāli, gan Krievijas mērķtiecīgi veidotās interneta platformas, tostarp, Krievijas starptautiskās informācijas aģentūras *Rossiya Segodnya* veidotās multimediju platformas *Sputnik* Latvijas versija, interneta vietne *baltnews.lv* un radio stacija *Autoradio*, kas pārraidīja arī *Radio Sputnik* saturu.

3.3.1. Krievijas televīzijas kanālu ietekme uz Latvijas informatīvo telpu

Pēdējo gadu laikā Krievijas televīzijas kanāli, kuru plašo pieejamību Latvijā nodrošina visi valstī strādājošie telekomunikāciju pakalpojumu sniedzēji, satelītoperatori un tā dēvētās nelegālās televīzijas, kalpojuši kā galvenā platforma Krievijas propagandas mērķu īstenošanai Latvijā. Šo televīzijas kanālu plašā pieejamība Latvijā iedzīvotājiem ļauj Krievijai

daudznozīmīgā veidā ietekmēt Latvijas informatīvo telpu, piepildot to ar Krievijas ģeopolitiskās intereses sekmējošiem vēstījumiem. Tā rezultātā ievērojama daļa Latvijas sabiedrības patērē Krievijas politisko mērķu realizēšanai paredzētu Krievijā veidotu mediju saturu, kura radīšanā izmantotas tādas metodes kā manipulācija ar informāciju, diskreditācija, melu kampaņas u.c.

Jāatzīmē, ka, izstrūkstot Krievijas propagandas kanāliem alternatīvam informācijas avotam, kas uzrunātu krievu valodas medijus patērējošo Latvijas sabiedrības daļu, arī turpmāk Krievijai tiks nodrošinātas iespējas ietekmēt Latvijas informatīvo telpu atbilstoši saviem ģeopolitiskajiem mērķiem. Ilgtermiņā šāda Krievijas mērķtiecīga un koordinēta Latvijas informatīvās telpas ietekmēšana rada riskus Latvijas nacionālajai drošībai.

3.3.2. Krievijas starptautiskās informācijas aģentūras *Rossiya Segodnya* platformas Latvijā

Latvijā darbojas vismaz divi Krievijas starptautiskās informācijas aģentūras *Rossiya Segodnya* uzturēti informācijas resursi – multimediju platformas *Sputnik* Latvijas versija un interneta vietne *baltnews.lv*.

Multimediju platformas *Sputnik* Latvijas versija latviešu un krievu valodā savu darbu tiešsaistes režīmā sāka 2016. gada februārī. Tās līdzšinējā darbība ir apliecinājusi, ka šā platforma ir izveidota tikai un vienīgi politiskam mērķim – atbalstīt Krievijas ģeopolitiskās intereses Latvijā un piepildīt Latvijas informatīvo telpu ar Krievijā producētiem vēstījumiem par norisēm Latvijā un citviet pasaulē. Projekta pastāvēšanu nodrošina tikai Krievijas budžeta finansējums, nevis aktīva dalība Latvijas reklāmas tirgū vai pieprasījums pēc *Sputnik* Latvijas versijas darbinieku veidotā satura.

Ņemot vērā to, ka 2016. gads bija *Sputnik* Latvijas versijas darbības pirmais gads, to galvenokārt raksturoja *Rossiya Segodnya* vadībā esošo personu darbs pie šā projekta darbinieku komandas izveides. Pārskata periodā projekta vadībā atradās *Sputnik* Baltijas versiju galvenā redaktore Liāna Minasjana. Savukārt *Sputnik* Latvijas versijas galvenā redaktora amatu skāra vairākkārtējās pārmaiņas. Pašreiz šos pienākumus pilda Valentīns Rožencovs, kurš iepriekš strādājis vairākos krievu valodas medijos Latvijā.

Jau iepriekš, pamatojoties arī uz 2014. gada 17. martā pieņemto Eiropas Savienības regulu, kas nosaka sankcijas pret darbībām, ar ko tiek grauta, apdraudēta Ukrainas teritoriālā

integritāte, suverenitāte un neatkarība, Krievijas informācijas aģentūrai *Rossiya Segodnya* tika atteikta pārstāvniecības reģistrācija Latvijā. Šā iemesla dēļ pārskata periodā *Sputnik* Latvijas versijas darbinieku aktivitātes tika koordinētas no Maskavas. Šobrīd no Krievijas strādā gan L. Minasjana, gan V. Rožencovs. DP vērtējumā šis apstāklis, kā arī identificētā kadru mainība *Sputnik* Latvijas versijas vadības amatos apliecina, ka šobrīd *Sputnik* Latvijas versija nav spējusi sasniegt cerētos rezultātus. Neskatoties uz minēto, kā arī informācijas resursa sākotnēji zemajiem apmeklētības rādītājiem, *Sputnik* Latvijas versijas satura analīze liecina par šā projekta tālāku attīstīšanu, turklāt saturiski to veidojot kā šķietami neitrālu, ar politiku nesaistītu “ziņu” portālu.

Pārskata periodā *Sputnik* Latvijas versijas latviešu un krievu valodas interneta vietnes savā saturā mērķtiecīgi izmantoja cilvēkstāstus un sadzīviskas, kultūrjomas tematos balstītas ziņas. Šā Krievijas finansētā informācijas resursa satura analīze ļāva identificēt tā centienus konstruēt savu saturu iespējami pietuvināti ierindas Latvijas sabiedrības pārstāvja interesēm, dzīvesveidam un vajadzībām. Vienlaikus *Sputnik* Latvijas versijas saturā tika integrēti Krievijas ģeopolitiskajām interesēm atbilstoši vēstījumi. Tādējādi šis informācijas resurss centās savus vēstījumus Latvijas sabiedrībai “nodot” intensīvi un šķietami nemanāmi.

BALTNEWS.lv

Pārskata periodā Latvijas informatīvajā telpā darbu turpināja arī Krievijas informācijas aģentūras *Rossiya Segodnya* uzturētā interneta vietne *baltnews.lv*, kas savu darbu uzsāka jau 2014. gadā. DP rīcībā esošā informācija liecina, ka arī šis informācijas resurss saņēma finansējumu no Krievijas informācijas aģentūras *Rossiya Segodnya*. Taču gan *Rossiya Segodnya*, gan *baltnews.lv* veidotāji mērķtiecīgi centās slēpt no sabiedrības šīs vietnes darbības saistību ar Krievijas valdībai piederošo aģentūru, un tādējādi tās galveno uzdevumu – realizēt Krievijas valdības intereses Latvijas informatīvajā telpā.

Pārskata periodā šā informācijas resursa vadībā Latvijā joprojām atradās Andrejs Jakovļevs. Kopš 2016. gada aprīļa šajā informācijas resursā regulāri tiek ievietotas arī V. Lindermana publikācijas. Tāpat, ņemot vērā, ka *baltnews.lv* saturā plaši tika pārpublicēta informācija no dažādiem Krievijas medijiem, kā arī interneta vietnēm, *baltnews.lv* darbības rezultātā Latvijas informatīvajā telpā tika izplatīta gan Krievijā “ražota” informācija par Latviju un starptautiskajām norisēm, gan Krievijas ģeopolitiskajām interesēm atbilstoši vēstījumi un ziņu rāmējumi.

3.3.3. Imhoclub.lv un Autoradio Latvijas versijas darbība

 Pārskata periodā Latvijas informatīvajā telpā turpināja darboties arī citi Krievijas informatīvās ietekmes resursi, kuri savā saturā regulāri ietvēra Krievijas ģeopolitiskās intereses atbalstošus vēstījumus. Viens no šādiem

informācijas resursiem bija interneta vietne “imhoclub.lv”, kura galvenokārt darbojās kā Krievijas tautiešu politikas aktīvistu viedokļu apmaiņas platforma.

2011. gadā šo vietni izveidoja Krievijas tautiešu politikas aktīvists Jurijs Aleksejevs, ar kura līdzdalību pirms pusotra gada darbu uzsāka arī “IMHOclub” Baltkrievijas versija. DP rīcībā esošā informācija liecina, ka “IMHOclub” vietņu darbībai nepieciešamo finansējumu nodrošina ar Krievijas tautiešu politikas realizēšanu saistītas personas. Šis apstāklis, kā arī vietnes redakcionālā politika un saturiskās vadlīnijas liecina par vietnes veidotāju potenciālajiem mērķiem radīt informācijas platformu, kas iemiesotu tā dēvēto “krievu pasaules” ideju. Par to liecina arī interneta vietnē regulāri publicētie Krievijas “akadēmiķu” un “pētnieku” materiāli, kuru mērķis ir šķietami attaisnot tā dēvētās “krievu pasaules” koncepta īstenošanas nepieciešamību.

Jurijs Aleksejevs 2016. gada 9. maijā Rīgā

Pārskata periodā Krievijas intereses sekmējošus vēstījumus Latvijā izplatīja arī radio stacija “Autoradio”, kas turpināja sadarbību ar *Radio Sputnik*. “Autoradio” un citu krievu valodas mediju un informācijas resursu redakcionālās politikas prakse, izplatot Krievijas propagandas mērķiem paredzētu saturu, ilgtermiņā var radīt apdraudējumu Latvijas informatīvās telpas vienotībai, veicinot Latvijas iedzīvotāju atsvešinātību no Latvijas informatīvās telpas.

Tā dēvētā “krievu pasaule” ir Krievijas politiķu un Kremliem pietuvinātu akadēmiķu radīta ģeopolitiska konstrukcija, lai, apelējot pie PSRS sabrukuma rezultātā neatkarību ieguvušo valstu iedzīvotāju krievu valodas lietojuma, kultūras tradīcijām, ticības un kolektīvās atmiņas, nostiprinātu šo cilvēku piederības sajūtu Krievijai. Uz šādi mākslīgi radītas konstrukcijas pamata veidotā manipulatīvā piederības sajūta plaši definētajai tā dēvētajai “krievu pasaulei” ir kļuvusi pār vērtīgu instrumentu Krievijas ārpolitisko mērķu īstenošanai. Krievijas agresīvā ārpolitika apliecina, ka tā ir gatava izmantot šo instrumentu, lai ietekmētu lēmumu pieņemšanas procesus tās kaimiņvalstīs.

3.4. Pseido ziņu platformas Latvijā

Pārskata periodā Latvijas informatīvajā telpā popularitātes pieaugumu piedzīvoja vairāki interneta portāli jeb tā dēvētie klikšķu portāli, kuri nav reģistrēti kā masu mediji, bet kuri mēģina iekarot reklāmas tirgu, savā saturā iekļaujot provokatīvu, tendenciozu un sagrozītu informāciju, tādējādi cenšoties piesaistīt pēc iespējas plašāku sabiedrības uzmanību. DP rīcībā esošā informācija liecina, ka par šo portālu izveidi ir atbildīgas dažāda profila personas, tostarp personas, kuras iepriekš darbojušās Latvijas mediju vidē, kā arī publiskajā telpā iepriekš nezināmi cilvēki.

Šādu vietņu saturā galvenokārt tika pārpublicēta informācija no Latvijas ziņu portāliem, bieži koncentrējoties uz dažāda rakstura notikumiem Rīgā. To darbības rezultātā Latvijas informatīvā telpa tiek piepildīta ar negācijās un sagrozītā informācijā balstītiem materiāliem par norisēm Latvijas politikā, ekonomikā un sabiedriskajā dzīvē. Portālu satura veidotāji, izvēloties atsevišķus notikumus un ziņas, piešķir akcentus un konstruē versijas par politikas un ekonomikas jomas

aktualitātēm, kas galvenokārt saistītas ar neveiksmēm vai neizdošanos kādā jomā, bieži pārspīlējot to apmēru. Pārskata periodā informācijas izkārtojums tendenciozi tika virzīts, lai demonstrētu, cik daudz un dažādas nelikumības, pārkāpumi, krīzes un neveiksmes notiek Latvijā.

Pēc šādām darba metodēm strādājošo interneta vietņu saturā iekļautie vēstījumi ir kļuvuši par Krievijas finansēto un Krieviju atbalstošo informācijas resursu izplatītā satura pamatā esošo vēstījumu turpinājumu latviešu valodas informācijas resursos. Tā rezultātā Krievijas propagandas mērķiem veidotie vēstījumi par Latviju "ieplūst" arī latviešu valodas informācijas resursos un sasniedz auditorijas daļu, kas patērē latviešu valodas informācijas resursus.

Šādu vietņu darba metodes, izmantojot nepatiesu, manipulatīvu un zemas kvalitātes saturu, pierādījušas savu efektivitāti, piesaistot plašu iedzīvotāju, īpaši jauniešu auditorijas, uzmanību. Šis apstāklis skaidri pierāda, ka līdz ar sociālo tīklu un interneta resursu lomas pieaugumu būtiski palielinās sabiedrības medijpratības nozīme.

Secinājumi un prognozes

- 2016. gada nogalē pieņemtās Krievijas Informatīvās drošības doktrīna un ārpolitikas koncepcija ir pierādījums, ka Krievija ir gatava izmantot visus iespējamus informatīvās ietekmes instrumentus, lai nodrošinātu savu ārpolitisko mērķu realizāciju. Tādējādi var prognozēt, ka arī turpmāk Latvijas informatīvā telpa būs pakļauta Krievijas propagandas kampaņu spiedienam, kuru uzdevums būs ietekmēt gan sabiedrisko domu un lēmumu pieņemšanas procesu Latvijā, gan radīt šķietamu attaisnojumu Krievijas agresīvajai ārpolitikai.
- Krievijas finansēto un Krieviju atbalstošo informācijas resursu klātbūtne Latvijas informatīvajā telpā nodrošināja, ka pārskata periodā Latvijas informatīvā telpa tika piesātināta ar Krievijai izdevīgām interpretācijām gan par Latvijas iekšpolitiskajām norisēm, gan starptautisko politiku, gan jo īpaši aizsardzības politiku un NATO aizsardzības pasākumiem Baltijas valstīs. Krievijas stratēģiskās plānošanas dokumenti, kuros tiek runāts par informatīvās ietekmes izmantošanu ārpolitisku mērķu izpildē, kā arī Krievijas finansēto un Krieviju atbalstošo informācijas resursu darba metodes ļauj prognozēt, ka nākotnē palielināsies Krievijas informatīvās ietekmes pasākumi pret Latviju. Ar to starpniecību var tikt izvērsti mēģinājumi ietekmēt arī gaidāmo pašvaldību vēlēšanu norisi.
- Katram no minētajiem Krievijas finansētajiem un Krieviju atbalstošajiem informācijas resursiem ir uzticēta sava unikālā funkcija Latvijas informatīvās telpas ietekmēšanai atbilstoši Krievijas ģeopolitiskajām interesēm. "Nosedzot" dažādas auditorijas atkarībā no tās mediju patēriņa paradumiem vai uzskatiem, Krievijas propagandas kampaņu rezultātā Latvijas informatīvā telpa var kļūt ievainojama, kas ilgtermiņā rada riskus Latvijas nacionālajai drošībai.
- Krievijas intensīvās propaganda kampaņas kopā ar tā dēvēto klikšķu portālu strauji iegūto popularitāti Latvijas sabiedrībā apliecina nepieciešamību pēc konsekventiem pasākumiem Latvijas informatīvās telpas drošības garantēšanā, kā arī politiskajām un sabiedriskajām iniciatīvām, kuru uzdevums būtu celt sabiedrības medijpratības līmeni. Izglītota un zinoša sabiedrība ir iedarbīgākais instruments ārvalstu propagandas kampaņu ietekmes mazināšanai un galvenais Latvijas informatīvās telpas drošības garants.

4. Preterorisms

2016. gadā Eiropā saglabājās augsts terorisma draudu līmenis, kā rezultātā DP darba kārtībā preterorisma joma ieņēma aizvien nozīmīgāku vietu.

Pārskata periodā DP kā preterorisma pasākumus koordinējošā iestāde turpināja attīstīt valstī izveidoto nacionālo preterorisma sistēmu. Dienests turpināja pilnveidot starp-institucionālo sadarbību, apsekot kritiskās infrastruktūras un cilvēku masveida pulcēšanās objektus un sagatavot rekomendācijas par nepieciešamajiem uzlabojumiem ieviestajos drošības pasākumos, kā arī organizēja informatīvus seminārus izglītības iestādēm un pašvaldībām par preterorisma jautājumiem. Tāpat DP sadarbībā ar VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga" (turpmāk – Lidosta "Rīga") 2016. gada 8. septembrī Lidostas "Rīga" teritorijā organizēja preterorisma mācības "Ikars 2016" ar pilnu spēku izvēršanos, kuru laikā tika pārbaudīta par preterorisma pasākumiem atbildīgo institūciju un iestāžu gatavība reaģēt teroristu uzbrukuma gadījumā pret civilās aviācijas objektu.

4.1. Terorisma draudu tendences Eiropā

Islāmistu teroristu draudu Eiropas drošībai mainīgā rakstura un augsto adaptācijas spēju ietekmē situācija Eiropā preterorisma jomā kļūst arvien komplicētāka. Pārskata periodā nozīmīgus draudus Eiropas drošībai radīja gan ārvalstīs bāzēti islāmistu teroristu grupējumi, gan tā dēvētie pašmāju teroristi, kuri ir dzimuši vai ilgstoši dzīvojoši konkrētajā valstī. Bruņotais konflikts Sīrijā un Irākā, kā arī nestabilā situācija vairākās Ziemeļāfrikas un Vidējo Austrumu valstīs 2016. gadā turpināja veicināt islāmistu teroristu aktivitāšu ģeogrāfisko izplatību, kas rada tiešus un tūlītējus draudus Eiropas interesēm un eiropiešu drošībai citos reģionos, kā arī ilgtermiņa terorisma riskus kontinentā. Pārskata periodā nozīmīgāko teroristiska rakstura apdraudējumu Eiropas drošībai turpināja radīt teroristiskā organizācija *Daesh*.

Saskaņā ar DP rīcībā esošo informāciju 2016. gadā Eiropas valstu specdienestiem izdevās novērst 30 terora aktus to dažādās plānošanas stadijās. Tāpat tika aizturēti vairāki desmiti personu, kuras plāvoja terora aktus, veica terorisma atbalsta aktivitātes, izplatot teroristiskās organizācijas *Daesh* gatavotos propagandas materiālus un vervējot personas ceļošanai uz Sīriju un Irāku. Taču, neskatoties uz Eiropas valstu drošības iestāžu īstenotajām preterorisma operācijām, pārskata periodā Eiropā islāmistu teroristi sarīkoja 12 terora aktus. Zīmīgi, ka visi šie terora akti notika trijās Eiropas valstīs – Beļģijā, Francijā un Vācijā – un ka vairākus no šiem uzbrukumiem, visticamāk, veica savstarpēji koordinētu uzbrucēju grupas. No minētajiem terora aktiem trīs – 22. martā Briselē, 14. jūlijā Nicā un 19. decembrī Berlīnē – bija plaša mēroga terora akti ar lielu upuru skaitu. Tie apliecināja, ka viens no islāmistu teroristu galvenajiem uzbrukumu mērķiem ir cilvēku masveida pulcēšanās objekti.

Terorisma draudu situāciju Eiropā ietekmēja teroristu organizācijas *Daesh* pozīcijas Sīrijā un Irākā, kur starptautiskās koalīcijas militārā spiediena rezultātā grupējums turpināja zaudēt aizvien vairāk no iepriekš kontrolētajām teritorijām. Tādējādi tika apgrūtināta personu ieceļošana *Daesh* kontrolē esošajās teritorijās un šīs teroristiskās organizācijas spējas savas rindas Sīrijā un Irākā papildināt ar islāmistiem no Eiropas. Šo apstākļu dēļ pārskata periodā *Daesh* izplatītajā propagandā uzsvars no aicinājumiem pievienoties teroristiskajai organizācijai Sīrijā un Irākā tika pārlūkts uz aicinājumiem īstenot uzbrukumus Eiropā, izmantojot visus iespējamus līdzekļus. Piemēram, jau minētie terora akti Nicā un Briselē ir uzskatāmi par uzbrukumiem, kuru īstenotāji iedvesmojās no *Daesh* izplatītās propagandas un uzbrukumus īstenoja pēc savas iniciatīvas.

Papildus minētajam pārskata periodā drošības situāciju Eiropā turpināja ietekmēt arī migrācijas krīze. Eiropas valstu pieredze liecina, ka ārvalstu islāma teroristi var izmantot bēgļu straumi kā pieseģu nokļūšanai Eiropā. Tāpēc pārskata periodā Eiropā ieceļojošo patvērumu meklētāju pastiprināta pārbaude bija viena no drošības dienestu prioritātēm.

4.2. Terorisma draudu tendences Latvijā

Pārskata periodā Latvijā nenotika teroristu uzbrukumi, un terorisma draudu līmenis valstī saglabājās zems. Tomēr Eiropā identificētās terorisma draudu tendences ietekmēja preterorisma situāciju arī mūsu valstī. Nozīmīgākos riskus Latvijas nacionālajai drošībai preterorisma jomā turpināja radīt atsevišķu personu radikalizēšanās un došanās uz Sīriju un Irāku, lai pievienotos tur esošajiem teroristu grupējumiem. Minētais nākotnē var negatīvi ietekmēt drošības situāciju Latvijā.

Kopumā 2016. gadā Latvijas musulmaņu kopienas aktivitātēm bija izteikti iekšējs raksturs un tām nebija tiešas ietekmes uz drošības situāciju Latvijā. Musulmaņu kopienas aktivitātes Latvijā koordinēja divas vadošās organizācijas – "Latvijas islāma kultūras centrs" (LIK) un "Kultūras un izglītības centrs "Miras"" jeb habašītu kustība. Ja LIK aktivitātes pārskata periodā turpināja samazināties, tad habašītu kustība veica dažāda mēroga sociālās aktivitātes nolūkā vairojot savu atpazīstamību sabiedrībā un nostiprināt savas pozīcijas Latvijas musulmaņu kopienā.

Neskatoties uz to, ka vairums Latvijā dzīvojošie musulmaņi ir neatņemama sabiedrības daļa, kas pilnībā ievēro un ciena Latvijas likumus un vērtības, pārskata periodā atsevišķu kopienas pārstāvju vidū tika identificētas radikalizācijas tendences, kas nākotnē var radīt apdraudējumu ne tikai pašai kopienai un tās biedriem, bet arī Latvijas nacionālajai drošībai kopumā. DP veiktā analīze liecina, ka šobrīd paaugstinātam radikalizācijas riskam ir pakļauti konvertīti, kuri ir devušie studēt uz valstīm ar teroristisko organizāciju paaugstinātu

klātbūtni, saskārušies ar islāma radikālo interpretāciju dažādās interneta vietnēs vai ieslodzījumu vietās, kā arī ceļojuši uz bruņoto konfliktu teritorijām. Ņemot vērā to, ka arī turpmāk konvertīti, visticamāk, būs aktīvākā Latvijā dzīvojošo musulmaņu daļa, viņu pieņemtie radikālie uzskati var negatīvi ietekmēt kā Latvijas musulmaņu kopienu, tā Latvijas nacionālo drošību. Valstīs ar paaugstinātu teroristisko organizāciju klātbūtni islāmu studējušo konvertītu iegūtās zināšanas un pieredze potenciāli var kalpot par pamatu, uz kura viņi ir spējīgi ap sevi pulcēt citus jaunos musulmaņus un negatīvi ietekmēt viņu izpratni par islāmu. Šis ir viens no veidiem, kā islāma radikālā interpretācija tiek izplatīta Latvijas musulmaņu kopienā.

DP rīcībā esošā informācija liecina, ka šobrīd teroristiskās organizācijas *Daesh* kontrolētajās teritorijās Sīrijā un Irākā atrodas vairāki Latvijas musulmaņu kopienas pārstāvji, kuri tur, iespējams, ir izgājuši gan apmācības teroristu treniņnometnēs, gan, iespējams, iesaistījušies kaujas darbībās, gan veikuši citas *Daesh* atbalsta aktivitātes, tostarp propagandas izplatīšanu. DP rīcībā esošā informācija liecina, ka Sīrijā un Irākā esošajās teroristiskās organizācijas *Daesh* kontrolētajās teritorijās atrodas dažāda profila personas no Latvijas. Uz minētajām teritorijām no Latvijas ir devušies vīrieši un sievietes, līdzīgi ņemot arī savus mazgadīgos bērnus. *Daesh* ir pievienojies arī LIKC bijušais priekšsēdētājs Oļegs Petrovs. Atbilstoši DP rīcībā esošajai informācijai pārskata periodā O. Petrovs joprojām saglabāja autoritāti atsevišķu Latvijas musulmaņu kopienas pārstāvju vidū un tiem izplatīja latviešu valodā tulkotus *Daesh* propagandas materiālus. Fakts, ka pagājušajā gadā vairākus terora aktus Eiropā veica personas, kuras uzskatāmas par tā dēvētajiem pašmāju teroristiem un kuras ietekmējās no *Daesh* propagandas materiāliem, pierāda, ka šādu materiālu izplatīšana internetā potenciāli var ievērojami palielināt radikalizācijas riskus un secīgi – draudus Latvijas nacionālajai drošībai.

Saskaņā ar Krimināllikuma 77.¹ pantu par prettiesisku pedālīšanos bruņotā konfliktā Sīrijā 2016. gadā tika uzsākti trīs

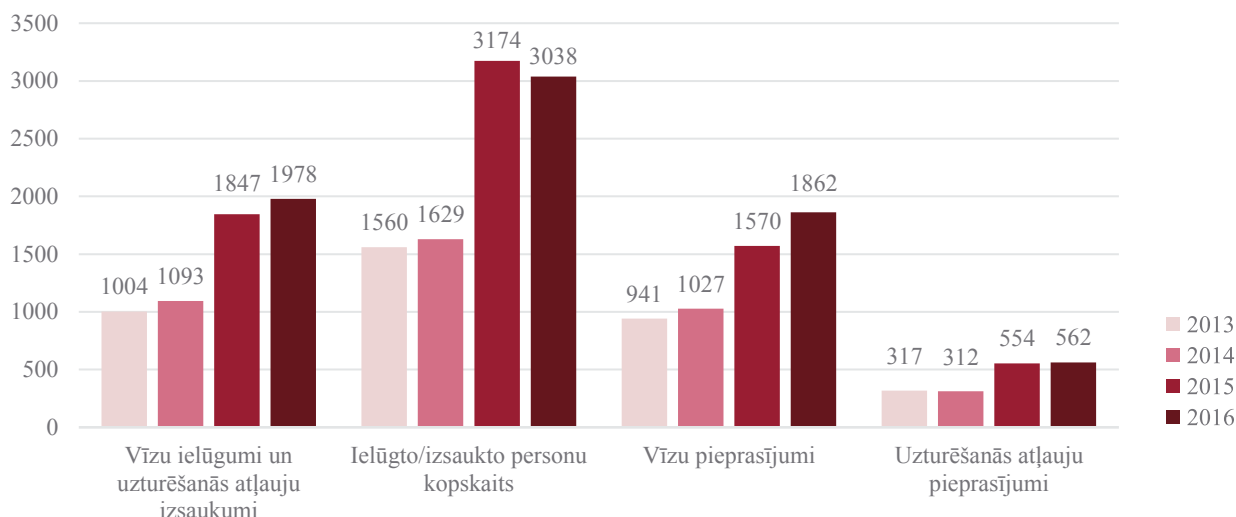
jauni kriminālprocesi. Viens no šiem kriminālprocesiem šobrīd atrodas iztiesāšanas pirmajā instancē, savukārt vēl viens – nodots prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai. DP rīcībā esošā informācija liecina, ka pārskata periodā vēl vairāki Latvijas musulmaņu kopienas pārstāvji izrādīja interesi par ceļošanu uz *Daesh* kontrolētajām teritorijām Sīrijā un Irākā, kā arī mēģināja realizēt šos plānus.

2016. gadā DP līdzdarbojās Tieslietu ministrijas vadītajā darba grupā, kura izstrādāja likumprojektu “Grozījumi Krimināllikumā”, kas paredz papildināt Krimināllikumu ar jaunu IX1 nodaļu “Noziegumi, kas saistīti ar terorismu”. Grozījumi izstrādāti, pamatojoties uz Eiropas Padomes Konvencijas par terorisma novēršanu 2015. gada Papildu protokolu un ņemot vērā arī Eiropas Komisijas 2015. gada priekšlikumu Eiropas Parlamenta un padomes direktīvai par terorisma apkarošanu. Minētie dokumenti paredz harmonizēt tiesisko regulējumu pretterorisma jomā, tajā skaitā arī kriminalizēt vairākus jaunus noziegumu veidus, kas līdzās tādiem nodarījumiem, par kuriem jau šobrīd paredzēta kriminālatbildība, ir ietverti jaunajā Krimināllikuma nodaļā. Par noziedzīgām paredzēts noteikt tādas darbības kā terorisma apmācības saņemšana, ceļošana uz ārvalstīm terorisma nolūkā, šādas ceļošanas finansēšana, organizēšana un veicināšana, kā arī terorisma attaisnošana un slavināšana. Minētie dokumenti un saistībā ar tiem izstrādātie grozījumi Latvijas normatīvajos aktos būtiski stiprinās DP iespējas efektīvi vērsties pret ar terorismu saistītiem apdraudējumiem to agrīnā stadijā.

4.3. Ārvalstnieku iecelošanas kontrole

Līdzās informācijas ieguvei par iespējamiem radikalizācijas riskiem Latvijā, pārskata periodā DP sadarbībā ar citām valsts institūcijām turpināja pievērst uzmanību

DP VEIKTO PĀRBAUŽU DINAMIKA

ārvalstnieku¹¹ ieceļošanai Latvijā. Salīdzinot ar 2015. gadu, pārskata periodā bija vērojams maznozīmīgs vīzu un uzturēšanās atļauju pieprasījuma kāpums. 2016. gadā tika pārbaudīti 1 978 vīzu ielūgumi un uzturēšanās atļauju pieprasījumi par kopumā 3 038 personām. Papildus šiem ielūgumiem un izsaukumiem, pārskata periodā DP veica arī 1 862 ārvalstnieku vīzu pieprasījumu un 562 uzturēšanās atļauju pieprasījumu pārbaudi.

Veikto pārbaudu rezultātā 121 gadījumā DP rosināja atteikt vīzu izsniegšanu, 16 – samazināt ieceļošanas dienu skaitu, 20 – apstiprināt ar DP specifiskiem norādījumiem. Savukārt no pārbaudītajiem uzturēšanās atļauju pieprasījumiem 44 gadījumos tika rosināts atteikt uzturēšanās atļauju, 43 – apstiprināt ar citiem komentāriem. Jāatzīmē, ka, atšķirībā no iepriekšējiem periodiem, divi atteikumi (attiecināmi viens vīzas un viens uzturēšanās pieprasījuma atteikums) bija saistīti ar terorisma risku.

Pārbaudāmo ārzemnieku vidū dominēja divas kategorijas – tūristi un studenti. Studijas Latvijas augstākās izglītības iestādēs arī šajā pārskata periodā bija viens no galvenajiem iemesliem, kas pamudināja Latvijā ieceļot personas no valstīm, kurās ir izplatīta teroristu grupējumu klātbūtne. 2016. gadā Latvijas augstākās izglītības iestādēs studēja vairāk nekā simts šādu valstu pilsoņi. Kaut arī šis skaitlis, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, ir samazinājies, tomēr joprojām saglabājas risks, ka, uzdoties par studentiem, Latvijā var mēģināt ieceļot radikāli tendētas personas, kurām līdz ar to ir iespējas brīvi pārvietoties arī citu Šengenas zonas valstu teritorijā. Minēto galvenokārt ietekmēja faktors, ka atsevišķās augstākās izglītības iestādēs potenciālo ārvalstu studentu atbilstības pārbaudes joprojām tiek veiktas virspusēji.

Tā kā Eiropas partneru dienestu pieredze liecina, ka islāmistu teroristi turpina izmantot arī bēgļu plūsmu ieceļošanai Eiropā, pārskata periodā DP turpināja patvēruma meklētāju pieprasījumu padziļinātu izvērtēšanu. Ja 2015. gadā Latvijā

¹¹ DP pastāvīgi veic to ārvalstnieku pārbaudi, kuri ieceļo no valstīm vai teritorijām ar nozīmīgu teroristu grupējumu klātbūtni.

patvērumu pieprasīja 310 personas, tad pagājušajā gadā šādu personu skaits bija tikai 166, atgriežoties 2013. gada līmenī. Patvērumu Latvijā lūdza personas no Afganistānas, Irākas, Krievijas, Pakistānas, Tadžikistānas un citām valstīm.

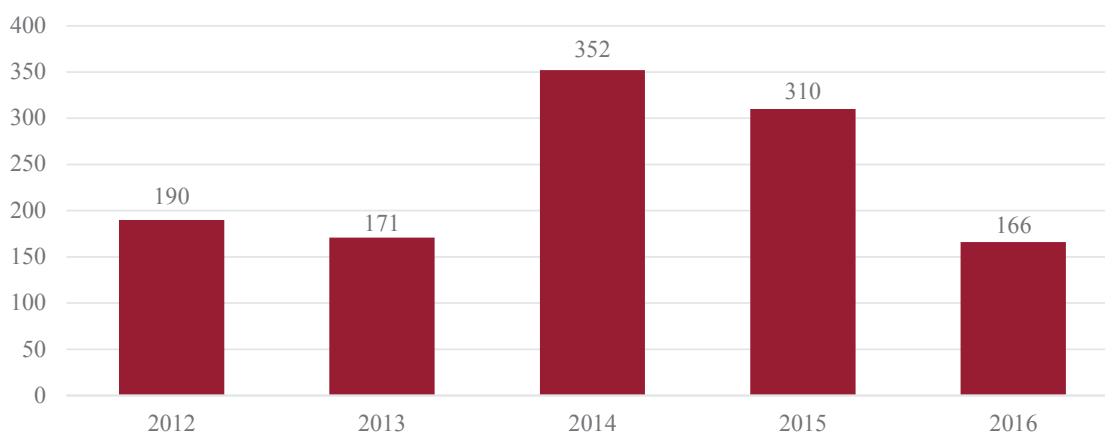
Papildus jau ierastajām ārvalstnieku pārbaudēm, 2016. gadā uzmanība tika veltīta to patvēruma meklētāju pārbaudei, kuri uzturas citās ES dalībvalstīs. Atbilstoši Ministru kabineta 2015. gada rīkojumam,¹² DP amatpersonas sadarbībā ar Valsts robežsardzi un Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes amatpersonām veica pārvietoto un pārmitināmo patvēruma meklētāju atlases un pārbaudes pasākumus, dodoties uz Grieķiju un Turciju. Kopumā DP veica 184 šādu personu pārbaudi. Atzīmējams, ka nepieciešamās pārbaudes, tostarp intervijas ar pārmitināmajām personām, DP veica arī Turcijā, sadarbojoties ar Latvijas vēstniecību Turcijā un Valsts robežsardzi. No pārbaudāmajām personām, kuras bija paredzēts pārvietot uz Latviju no Itālijas un Grieķijas, 18 DP rekomendēja neuzņemt, pastāvot riskam par šo personu iespējamo saistību ar kādu no teroristiskiem vai bruņotiem grupējumiem.

4.4. Preventīvie pasākumi

Pārskata periodā DP turpināja darbu pie preventīvās nacionālās pretterorisma sistēmas nostiprināšanas un pilnveidošanas. 2016. gadā DP veica Nacionālā pretterorisma plāna kārtējo pārskatīšanu un plāna satura pilnveidi atbilstoši esošajiem izaicinājumiem pretterorisma jomā. Minētais tika īstenots ciešā sadarbībā ar pretterorisma pasākumos iesaistītajām institūcijām. Plāns nosaka pretterorisma pasākumos iesaistīto institūciju veicamos preventīvos pasākumus atbilstoši četriem terorisma draudu līmeņiem. Pirmo reizi Nacionālais pretterorisma plāns tika apstiprināts 2008. gadā un iepriekš tas tika pārskatīts 2011. un 2013. gadā.

¹² 2015. gada 2. decembra rīkojums Nr. 759 "Rīcības plāns personu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pārvietošanai un uzņemšanai Latvijā".

PATVĒRUMA MEKLĒTĀJU PĀRBAUŽU DINAMIKA DP

2016. gadā DP sadarbībā ar lidostu “Rīga” organizēja līdz šim vērienīgākās nacionāla līmeņa pretterorisma mācības “Ikars 2016”, kuru mērķis bija pārbaudīt atbildīgo institūciju reaģēšanas spējas un savstarpējo sadarbību gadījumā, ja ir noticis teroristu uzbrukums civilās aviācijas objektam. Mācībās piedalījās aptuveni piecsimt personas no Valsts policijas, Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta, Valsts robezsardzes un citiem dienestiem, kā arī lidostas “Rīga” pārstāvji. Mācībās iegūtie rezultāti ļāva izdarīt būtiskus secinājumus par nepieciešamību pilnveidot gan katras iestādes individuālās spējas, gan rīcības mehānismus un sadarbības procedūras, lai nodrošinātu iesaistīto valsts iestāžu gatavību iespējami efektīvāk reaģēt terorisma draudu gadījumā. Tāpat pārskata periodā DP organizēja galda mācības “Sarkanais kods 2016”, kuru mērķis bija paaugstināt institūciju gatavību ieviest preventīvos pasākumus, ja valstī tiek paaugstināts terorisma draudu līmenis.

Pagājušajā gadā DP amatpersonas turpināja arī darbu kritiskās infrastruktūras objektu drošības kontroles jomā. Kopumā pārskata periodā tika veikta 63 kritiskās infrastruktūras objektu apsekošana un izstrādātas 42 rekomendācijas fiziskās drošības režīma pasākumu pilnveidošanai šajos objektos.

Papildus tam tika organizēts reģionālo semināru cikls nolūkā informēt pašvaldību, kritiskās infrastruktūras objektu un cilvēku masveida pulcēšanās objektu pārstāvjus par aktualitātēm pretterorisma jomā – drošības riskiem un rīcību apdraudējuma

situācijās. Semināri tika rīkoti Cēsu, Liepājas, Ventspils, Jelgavas un Preiļu pašvaldībās. Pārskata periodā tika organizēti semināri arī Rīgas lielākajiem tirdzniecības centriem, apsardzes firmām, kā arī Latvijas Viesnīcu un restorānu asociācijas pārstāvjiem. DP organizētajos semināros un mācībās kopumā piedalījās vairāk nekā septiņsimt personas. Pagaidām šīs ir intensīvākās sabiedrības informēšanas un izglītošanas aktivitātes pretterorisma jomā.

DP arī turpināja darbu pie 2015. gadā izveidotā nacionālā kontaktpunkta attīstīšanas ziņošanai par aizdomīgiem darījumiem ar sprāgstvielu prekursoriem, to zādzībām un pazušanas gadījumiem. Latvijas lielākajiem komersantiem, kas ikdienā iesaistīti sprāgstvielu prekursoru aprītē, tika nodrošināta informācija par to, kā atpazīt aizdomīgus darījumus, un rīkoties, konstatējot sprāgstvielu prekursoru zādzību vai pazušānu. Papildus lielākajiem sprāgstvielu prekursoru importētājiem, tirgotājiem un ražotājiem, kā arī attiecīgajām valsts institūcijām tika organizēts informatīvais seminārs par sprāgstvielu prekursoru drošības aspektiem.

4.5. Gaisa kuģu pasažieru datu reģistra izveide

2016. gadā DP turpināja darbu pie Gaisa kuģu pasažieru datu reģistra (turpmāk – PDR) sistēmas izveides Latvijā. PDR ir valsts informācijas sistēma, kurā tiks iekļautas gaisa pārvadājumu rezervācijas sistēmu un izlidošanas kontroles sistēmu apstrādātā informācija, lai nodrošinātu personas vai tās vārdā pieteiktā gaisa pārvadājuma rezervācijas kontroli un apstrādi.

Nacionālā līmeņa pretterorisma mācības “Ikars 2016” lidostas “Rīga” teritorijā

PDR izveide Latvijā ir balstīta uz ES iniciatīvu izveidot vienotu regulējumu pasažieru datu izmantošanai cīņā ar starptautisko terorismu un noziedzību. Šādas sistēmas izveide ļaus valstu drošības un tiesībsardzības iestādēm noteikt ar teroristiskiem grupējumiem vai organizēto noziedzību saistītu personu pārvietošanās maršrutus, kā arī identificēt personas, kuras iepriekš nav tikušas turētas aizdomās par iesaistīšanos teroristisku aktivitāšu veikšanā vai smagu noziegumu izdarīšanā. Vienots regulējums nodrošinās ES dalībvalstīm iespēju veikt pasažieru datu analīzi, kā arī drošu un efektīvu savstarpējo informācijas apmaiņu, lai novērstu terorisma draudus un mazinātu noziedzības līmeni visā ES teritorijā.

Pārskata periodā tika pabeigts darbs pie ES līdzfinansētā projekta "Pasažieru datu reģistra (PDR) sistēmas izveide Latvijā" īstenošanas. Projekta laikā tika izstrādāta PDR analītiskā programmatūra, iegādāts PDR nepieciešamais tehniskais aprīkojums, un izveidota Pasažieru informācijas nodaļa ar nolūku apstrādāt pasažieru datus. Vienlaikus turpinājās darbs pie pasažieru datu apstrādes tiesiskā ietvara izveides saskaņā ar 2016. gadā pieņemto Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 2016/681 par pasažieru datu reģistra (PDR) datu izmantošanu teroristisku nodarījumu un smagu noziegumu novēršanai, atklāšanai, izmeklēšanai un saukšanai pie atbildības par tiem.

Lai nodrošināt pasažieru datu apstrādi, kas nepieciešama veicot analīzi terorisma, smagu vai sevišķi smagu noziegumu novēršanai, atklāšanai, kā arī valsts drošības apdraudējumu novēršanai, DP sadarbībā ar Iekšlietu ministriju izstrādāja likumprojektu "Gaisa kuģu pasažieru datu apstrādes likums", kas Saeimā tika pieņemts 2017. gada 19. janvārī. Likums stājās spēkā 2017. gada 3. aprīlī un nosaka par pienākumu gaisa kuģu pārvadātājiem uzsākt pasažieru datu sūtīšanu to iekļaušanai PDR līdz 2017. gada 1. septembrim. Likums gaisa pārvadātājiem neuzliek par pienākumu vākt papildus informāciju par pasažieriem, bet nosūtīt pasažieru datus tikai tādā apjomā, kādā gaisa pārvadātājs tos jau apstrādā savas komercdarbības ietvaros.

Jāatzīmē, ka valsts drošības iestādes un tiesībsardzības iestādes pasažieru datus no PDR varēs saņemt tikai pēc tiesneša piekrišanas datu izsniegšanai. Līdz ar to Latvijā ir stingrākais šāda veida regulējumiem Eiropas Savienībā. PDR neapstrādās ziņas, kas saturēs sensitīvus personas datus, un automātiski anonimizēs visus datus, maskējot personu identificējošās ziņas, sešus mēnešus pēc to iekļaušanas reģistrā.

Papildus likumam sadarbībā ar Iekšlietu ministriju tika izstrādāti arī Ministru kabineta noteikumi "Prasības gaisa kuģu pasažieru datu nosūtīšanai un iekļaušanai Gaisa kuģu pasažieru datu reģistrā".

Secinājumi un prognozes

- Pēdējos divos gados Eiropā ir notikuši pieci plaša mēroga terora akti, kā arī vairāki mazāka mēroga islāmistu teroristu veikti uzbrukumi. Līdzšinējās terorisma draudu tendences liecina, ka tuvākajā nākotnē drošības situācija Eiropā neuzlabosies. Pastāv risks, ka Eiropā var notikt jauni islāmistu teroristu uzbrukumi.
- Teroristu organizācijai *Daesh* turpinot zaudēt kontroli pār teritorijām Sīrijā un Irākā, tiek būtiski ierobežotas tās spējas tiešā veidā plānot un veikt uzbrukumus Eiropas valstīm. Šo apstākļu ietekmē pārskata periodā *Daesh* izplatītajā propagandā uzsvars no aicinājumiem pievienoties teroristiskajai organizācijai Sīrijā un Irākā tika pārlikts uz aicinājumiem īstenot uzbrukumus Eiropā, izmantojot visus iespējamus līdzekļus.
- Pagājušajā gadā Nicā un Berlīnē piedzīvotie teroristu uzbrukumi apliecina, ka islāmistu teroristi turpinās meklēt pēc iespējas vienkāršus darbības veidus, kas tiem ļautu sasniegt pēc iespējas lielāku cilvēku upuru skaitu. Tāpat teroristu uzbrukuma mērķu izvēlē nozīmīgas izmaiņas nav paredzamas. Var prognozēt, ka arī turpmāk islāmisti lielāko daļu no uzbrukumiem veiks cilvēku masveida pulcēšanās objektos, kā arī turpinās vērsties pret tiesību aizsardzības iestāžu un bruņoto spēku amatpersonām.
- Latvijā nav prognozējama teroristu organizāciju darbības aktivizēšanās, un terora aktu veikšanas iespējamība ir zema. Līdz ar to prognozējams, ka terorisma draudu līmenis Latvijā arī nākamajā pārskata periodā saglabāsies zems. Tajā pašā laikā Latvijas musulmaņu kopienā joprojām pastāv radikalizēšanās riski.
- Konvertīti šobrīd ir nozīmīgākā radikalizācijas riskam pakļautā personu kategorija. Turklāt atsevišķu konvertītu ilgstoša uzturēšanās terorisma riska valstīs var veicināt viņu radikalizāciju, un pēc atgriešanās Latvijā studiju laikā pieņemto islāma radikālo interpretāciju šādas personas var izplatīt citiem musulmaņu kopienas locekļiem.
- Ceļošana uz Sīriju un Irāku ar mērķi pievienoties *Daesh* arī turpmāk būs galvenais faktors, kas var ietekmēt terorisma draudu situāciju Latvijā. *Daesh* propagandas mērķtiecīga izplatīšana Latvijas musulmaņu kopienā var iedvesmot atsevišķus Latvijā dzīvojošos musulmaņos mēģināt ceļot uz *Daesh* kontrolētajām teritorijām.

5. Ekonomiskā drošība

Latvijas ekonomiskās suverenitātes aizsardzības nozīme kopējā nacionālās drošības garantēšanā turpina pieaugt. Pārskata periodā ekonomisko suverenitāti ietekmēja vairāki faktori, starp kuriem izceļama ārvalstu interese izmantot ekonomiskos instrumentus politisko mērķu sasniegšanā un ekonomiskās tēmas parocīgums informatīvo kampaņu sekmīgai īstenošanai.

NATO un Eiropas Savienības dalībvalstīm un Krievijai pagarinot abpusējās ekonomiskās sankcijas, Krievija arvien aktīvāk turpināja propagandēt to “graujošo iespaidu” uz Latvijas tautsaimniecību, virkni ar ekonomiku saistītu tēmu ievirzot šajā rāmējumā. Krievijas kravu tranzīta samazinājums Latvijā bija viena no tēmām, ko tā aktīvi izmantoja savā propagandā pret Latviju. DP iegūtās informācijas analīze ļauj secināt, ka šā un līdzīgu vēstījumu patiesie mērķi bija piesātināt Latvijas informatīvo telpu ar informāciju, kas novirzītu sabiedrības uzmanību no Krievijas īstenotajiem starptautisko tiesību pārkāpumiem, un censties radīt sabiedrības neapmierinātību, tādējādi mēģinot ietekmēt Latvijas nostāju Eiropas Savienības sankciju jautājumā par labu Krievijas interesēm.

Līdzās informatīvajām kampaņām, ārēju ietekmi uz mūsu valsts ekonomiskās drošības interesēm arī 2016. gadā saglabāja Latvijas tautsaimniecībai nozīmīgu nozaru atkarība no viena piegādes avota, ko nepieciešamības gadījumā varētu izmantot arī sociālpolitisko procesu ietekmēšanai. Izteiktāk tas izpaudās tādās nacionālajai drošībai un sabiedrībai nozīmīgās nozarēs kā enerģētika un jau pieminētais tranzīta sektors, kur joprojām saglabājās būtiska Krievijas ietekme. Lai gan Krievija īstenoja tās deklarēto politiku, pārvirzot kravas uz savām ostām, kas atsaucās uz kravu samazinājumu Latvijas tranzīta koridorā, vienlaikus saglabājās Krievijas kapitāla klātbūtne vairākos mūsu valsts tranzītbiznesa sektoros. Tas dod iespējas Krievijai arī nākotnē nezaudēt ekonomiskās ietekmes instrumentus politisko procesu ietekmēšanai.

Vienlaikus 2016. gadā, noslēdzot ilgstošo iestāšanās procedūru, Latvija oficiāli kļuva par Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) dalībvalsti. Turpmākajā procesā ir būtiski, lai tiktu izmantotas priekšrocības, ko var sniegt līdzdalība šajā starptautiskajā organizācijā, tajā skaitā mūsu valsts ekonomiskās drošības stiprināšanai sarežģītajos ģeopolitiskajos apstākļos.

5.1. Enerģētiskā drošība

Pārskata periodā Latvija kā vienīgo dabasgāzes avotu turpināja izmantot gāzes piegādes no Krievijas. Lai gan kopumā Eiropā dabasgāzes tirgū ir vērojama piegādātāju diversificēšana, mūsu valsts joprojām ir atkarīga no viena piegādes avota. Pārskata periods aizsākās ar vienu no pēdējo gadu svarīgākajiem

notikumiem enerģētikas drošībai, Saeimai pieņemot grozījumus Enerģētikas likumā, kas paredz gāzes tirgus liberalizāciju no 2017. gada 3. aprīļa. Tādējādi ir veikti nepieciešamie tiesiskie pasākumi, lai izpildītu formālos priekšnoteikumus dabasgāzes tirgus liberalizācijai un vienota Baltijas enerģētikas tirgus izveidei, dodot iespēju patērētājiem brīvi izvēlēties dabasgāzes piegādātāju. DP šajā procesā sniedza regulāru informatīvo atbalstu enerģētikas politikas veidotājiem un par lēmumu pieņemšanu atbildīgajām valsts institūcijām.

Neraugoties uz AS “Latvijas Gāze” atsevišķu vadības pārstāvju izrādīto aktīvo pretestību dabasgāzes tirgus liberalizācijai, šā procesa ietvaros 2016. gadā AS “Latvijas Gāze” ir notikušas strukturālas izmaiņas, dibinot jaunu uzņēmumu – AS “Conexus Baltic Grid”. Paredzams, ka jaundibinātais uzņēmums darbosies dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas tirgū, pārņemot līdzšinējos AS “Latvijas Gāze” aktīvus – Inčukalna pazemes gāzes krātuvi un maģistrālos gāzes vadus. Turpmāk svarīgi ir nodrošināt, lai tirgus liberalizācijas process nebūtu tikai formāls, bet tiktu īstenots pēc būtības, proti, lai jaunizveidotā uzņēmuma AS “Conexus Baltic Grid” nākamais vai nākamie akcionāri nebūtu tieši vai pastarpināti saistīti ar AS “Latvijas Gāze” akcionāriem un būtu ieinteresēti gāzes tirgus liberalizācijā. Lai to īstenotu, šajā jomā nepieciešams izstrādāt ilgtspējīgu tiesisko regulējumu, kas vienlīdz būtu orientēts gan uz tirgus attīstību, gan nacionālās drošības interešu aizsardzību.

Grozījumi Enerģētikas likumā, identificētie riski dabasgāzes tirgus liberalizācijai, kā arī citi procesi ekonomikas jomā, kas pārskata periodā potenciāli varēja radīt riskus nacionālajai drošībai, aktualizēja nepieciešamību pēc tiesiskā regulējuma situācijās, kad nacionālajai drošībai nozīmīgā kapitālsabiedrībā ietekmi iegūst persona vai uzņēmums, kura darbība varētu būt vērsta pret Latvijas Republikas interesēm. Tāpēc 2017. gadā Saeimas pieņemtie grozījumi Nacionālās drošības likumā, ieviešot īpašu tiesisko režīmu nacionālajai drošībai nozīmīgām kapitālsabiedrībām, par kādām atzīstamas arī AS “Latvijas Gāze” un AS “Conexus Baltic Grid”, DP vērtējumā ir nozīmīgs solis tajā virzienā, lai dabasgāzes tirgū reāli ienāktu jauni un neatkarīgi dalībnieki.

Līdzās dabasgāzes tirgus liberalizācijai nozīmīga loma Latvijas enerģētiskās drošības stiprināšanas kontekstā ir jautājumam par iespējamām sašķidrinātās dabasgāzes piegādēm, kas Latvijā vērtējams kā nozīmīgs alternatīvais avots tradicionālajai dabasgāzes piegādei no Krievijas. Pārskata periodā turpinājās tendence parādīties dažādām ar sašķidrināto dabasgāzi saistītām iniciatīvām, tomēr līdzšinējie projekti lielākoties ir bijuši orientēti uz mazu patēriņu vai šauriem mērķiem, tādējādi tuvākajā laikā tiem varētu nebūt būtiska ietekme uz kopējā enerģētiskā tirgus neatkarības veicināšanu.

5.2. Tranzīts

Pārskata periodā, līdzīgi enerģētikai, arī tranzīta nozarē Latvija, neraugoties uz politiskajām domstarpībām, ilgstoši kā galveno sadarbības partneri kravu pārvadājumu jomā ir izvēlējusies Krieviju. Atšķirībā no iepriekšējiem gadiem, Krievija mērķtiecīgāk īstenoja iepriekš deklarēto kravu pārvirzīšanu no Baltijas valstu transporta koridoriem uz savu dzelzceļa un ostu infrastruktūru. Šāda Krievijas dzelzceļa un ostu protekcionisma politika ir balstīta nacionālo interešu aizsardzībā un DP vērtējumā šo izvēli nosaka ekonomiskie, nevis politiskie apsvērumi. Krievija jau iepriekš deklarēja par plāniem prioritāri izmainīt savu transporta infrastruktūru, tāpēc 2016. gadā vērojams kravu samazinājums nav jāvērtē kā spontāna reakcija uz attiecību saasinājumu ar NATO un Eiropas Savienības dalībvalstīm. Situācijas analīze liecina, ka šāda tendence saglabāsies arī turpmāk, jo Krievija ir attīstījusi ostu un dzelzceļa infrastruktūras kapacitāti tai nepieciešamajā līmenī, tāpēc nav prognozējams, ka Krievijas tranzīta apjoms varētu atgriezties vai pietuvoties iepriekšējiem apmēriem, neatkarīgi no politiskajām attiecībām starp Krieviju un NATO un Eiropas Savienības dalībvalstīm.

Laikā, kad Latvijas tranzīta nozarē samazinās apstrādāto Krievijas kravu apjoms, tieši kravu izcelsmes valstu diversifikācija kļūst par arvien būtiskāku faktoru ekonomisko risku mazināšanai. 2016. gadā Latvijā pieauga aktivitāte Krievijai alternatīvu kravu piegādātāju piesaistē. Kā nozīmīga iniciatīva kravu diversifikācijai izceļams Rīgā notikušais “16+1” sadarbības formāta valstu valdības vadītāju samits, kura laikā Latvijas un Ķīnas pārstāvji parakstīja vairākus nodoma protokolus par turpmāko sadarbību. Redzamākais ar tranzīta nozares darbību saistītais projekts, kas tika prezentēts samita laikā, bija testa konteineru cilna veiktais brauciens maršrutā Jivu (Ķīna) – Zabaikaļska (Krievija) – Rīga. DP vērtējumā samita gaitā uzsāktās sadarbības attīstīšana ar Ķīnu būs ilgstošs process, kas no Latvijas atbildīgajām institūcijām prasīs mērķtiecīgu un sistemātisku darbu arī turpmāk. Vienlaikus līdz ar Ķīnu Latvijas ostu infrastruktūras saglabāšanai būs jāturpina intensīvs darbs pie kravu piesaistes arī no citiem reģioniem.

Ilustratīvs attēls

Līdz ar aktivitātēm kravu diversifikācijas jomā, arvien lielāku nozīmi iegūst projekts “Rail Baltica”. DP vērtējumā tas ir viens no svarīgākajiem projektiem Latvijas transporta nozarē, kas potenciāli dod iespēju attīstīt dzelzceļa pārvadājumus arī ziemeļu-dienvidu virzienā, veidojot mijiedarbību ar esošo 1524mm dzelzceļa tīklu, tādējādi radot jaunas iespējas loģistikas nozares attīstībai kopumā. “Rail Baltica” projektam ir arī svarīga ģeopolitiska nozīme, jo tas paredz atjaunot Latvijas dzelzceļa tīkla savienojamību ar Eiropas 1435mm jeb normālplatuma dzelzceļa tīklu, kas faktiski tika izjaukta pēc Otrā pasaules kara padomju okupācijas rezultātā. 2016. gadā tika parakstīts līgums starp trim Baltijas valstīm par “Rail Baltica” izpildes un finansēšanas nosacījumiem, kas bija priekšnosacījums Eiropas finansējuma saņemšanai. Saistībā ar “Rail Baltica” projektu DP pārskata periodā identificēja atsevišķu Krievijas informācijas resursu un tautiešu politikas aktīvistu iniciētus informatīvos pretpasākumus šā projekta sekmīgai īstenošanai.

5.3. Finanšu drošība

DP vērtējumā riski, ka Latviju var izmantot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai terorisma finansēšanai, ir samazinājušies, pateicoties aizvien stingrākajam normatīvajam regulējumam, kā arī veiksmīgai regulatora – Finanšu un kapitāla tirgus komisijas darbībai. Pastiprināta uzmanība pārskata periodā tika pievērsta nerezidentu apkalpojošajām bankām ar mērķi pilnveidot šo banku iekšējo kontroles sistēmu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jomā. Īstermiņā tas var samazināt atsevišķu banku individuālo peļņu, tomēr ilgtermiņā nostiprinās finanšu sektora starptautisko reputāciju.

Vienlaikus pārskata periodā atsevišķi Latvijas finanšu tirgus dalībnieki turpināja aktīvu sadarbību ar nerezidentiem, kas veidoja būtisku to klientu daļu. Šāda atsevišķu finanšu tirgus dalībnieku orientēšanās galvenokārt uz nerezidentu klientu apkalpošanu joprojām rada risku, ka Latvijas finanšu sistēma var tikt izmantota ienākumu slēpšanai no nodokļu uzraudzības un kontroles institūcijām, kā arī iespējamai nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un terorisma finansēšanai. Tas savukārt var nelabvēlīgi ietekmēt Latvijas finanšu sistēmas reputāciju un mūsu valsts sadarbību ar stratēģiskajiem ārvalstu partneriem, radot nelabvēlīgas sekas ne tikai ekonomiskajai drošībai un tautsaimniecības attīstībai, bet arī nacionālajai drošībai kopumā.

Pārskata periodā DP veica pārbaudes par iespējamiem terorisma finansēšanas gadījumiem – no Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta kopumā tika saņemti astoņi iesniegumi. Veikto pārbaužu rezultātā DP visos gadījumos pieņēma lēmumu neuzsākt kriminālprocesu, jo nodarījumos netika konstatētas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes.

Vienlaikus pārskata periodā bija vērojama tā dēvētā nebanku kreditēšanas sektora arvien aktīvāka dalība finanšu tirgū. Nozarei strauji attīstoties, tiek piedāvāti arvien jauni pakalpojumu veidi, kuri ne vienmēr ir atbilstoši tiesiski regulēti. DP vērtējumā viens no būtiskākajiem šīs nozares riskiem ir saistāms ar atsevišķos gadījumos neskaidro kapitāla izcelsmi un aprūtināto patieso labuma guvēju noskaidrošanu, kas var atstāt negatīvu ietekmi uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma novēršanas sistēmu mūsu valstī.

5.4. Termiņuzturēšanās atļaujas apmaiņā pret investīcijām

DP arī 2016. gadā turpināja to ārzemnieku pārbaudi, kuri termiņuzturēšanās atļauju (turpmāk – TUA) vēlas iegūt, pamatojoties uz investīcijām Latvijā atbilstoši Imigrācijas likuma 23. panta pirmās daļas 28., 29., 30. un 31. punktam.¹³ Kopumā 2016. gadā Latvijā tika izsniegtas 1864 TUA apmaiņā pret investīcijām, no tām 673 TUA tika izsniegtas pirmreizēji, bet 1191 TUA izsniegtas atkārtoti uz pieciem gadiem. Tādējādi TUA pieprasījumu dinamiku pārskata periodā ietekmēja ārzemnieku,

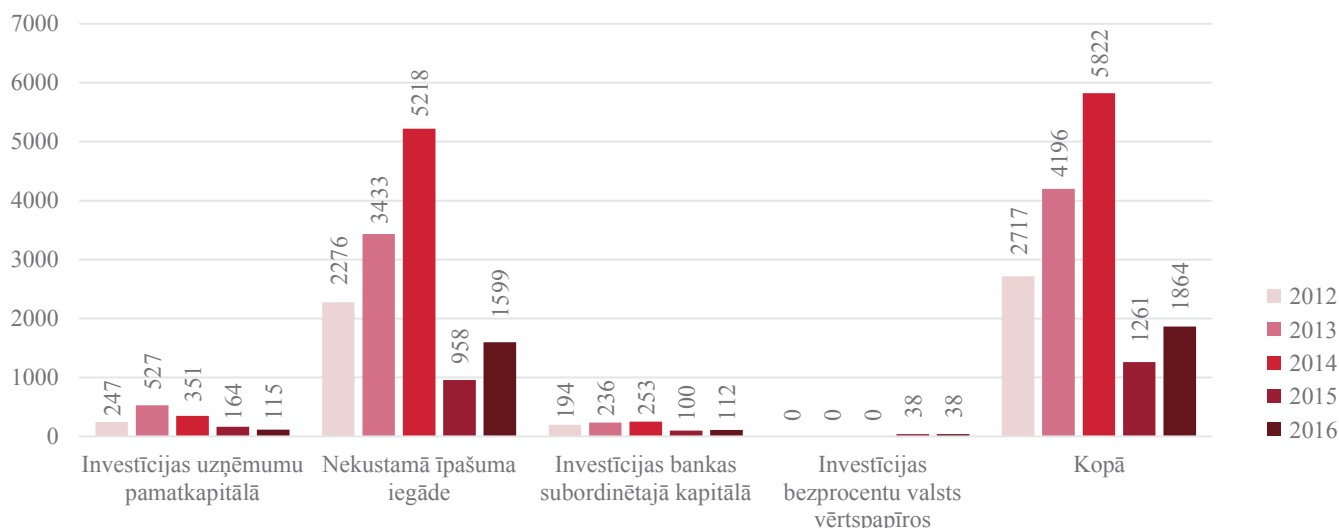
¹³ Imigrācijas likuma 23. panta pirmās daļas 28. punkts nosaka TUA piešķiršanu uz laiku, kas nepārsniedz piecus gadus, ja persona veikusi ieguldījumu kapitālsabiedrības pamatkapitālā vismaz 50 000 EUR apmērā, kā arī veikta samaksa valsts budžetā 10 000 EUR, 29. punkts – ja persona Latvijā iegādājusies un viņam pieder viens funkcionāli saistīts nekustamais īpašums, kura vērtība ir vismaz 250 000 EUR, 30. punkts – ja personai ir pakārtotas saistības ar Latvijas Republikas kredītiestādi ne mazāk kā 280 000 EUR apmērā, pieprasot pirmreizēju TUA, viņš samaksā valsts budžetā 25 000 EUR, savukārt 31. punkts nosaka TUA piešķiršanu uz laiku, kas nepārsniedz piecus gadus, pamatojoties uz investīcijām bezprocentu valsts vērtspapīros par nominālvērtību 250 000 EUR un samaksā valsts budžetā 25 000 EUR.

kuri ieguvuši TUA šīs programmas ietvaros pirms pieciem gadiem, intereses pieaugums to pagarināt uz nākamajiem pieciem gadiem, savukārt ārzemnieku interese, kuri TUA vēlas iegūt pirmreizēji, attiecībā pret 2015. gadu turpina samazināties.

Vislielākā ārzemnieku interese joprojām ir saglabājusies par TUA iegūšanu, pamatojoties uz investīcijām nekustamajā īpašumā. Tomēr jāņem vērā, ka no pieprasītajām 1597 TUA tikai 514 pieprasījumi bija par to pirmreizēju izsniegšanu. Pārskata periodā par investīcijām uzņēmumu pamatkapitālā tika pieprasītas 115 TUA, no kurām 85 pieprasījumi bija par to pirmreizēju izsniegšanu, par investīcijām bankas subordinētajā kapitālā – 112 TUA, no kurām 37 pieprasījumi bija par to pirmreizēju izsniegšanu, savukārt par investīcijām bezprocentu valsts vērtspapīros tika pieprasītas 38 TUA, no kurām lielākā daļa jeb 37 tika pieprasītas par to pirmreizēju izsniegšanu. DP vērtējumā ārzemnieku aktivitāti investīciju veikšanai Latvijā 2016. gadā galvenokārt ietekmēja Krievijas ekonomiskās situācijas svārstības un izmaiņas Krievijas normatīvajā regulējumā.

Vērtējot TUA pretendentu sadalījuma pa valstīm dinamiku, secināms, ka, neraugoties uz ekonomiskās situācijas svārstībām, joprojām visaktīvāk TUA apmaiņā pret investīcijām Latvijā pieprasīja Krievijas pilsoņi – 1 340, kas veido 72% no kopējā TUA pretendentu skaita. Otro lielāko TUA interesentu skaitu veidoja Ukrainas pilsoņi – 163 (9%), kam sekoja Kazahstānas pilsoņi – 91 (5%), Ķīnas pilsoņi – 71 (4%), Uzbekistānas pilsoņi – 37 (2%) un citu valstu pilsoņi – 160 (8%). Starp TUA pretendentiem 86 personas bija no valstīm, kas iekļautas Ministru kabineta 2010. gada 21. jūnija noteikumos Nr. 554 “Noteikumi par valstīm, kuru pilsoņiem, izsniedzot vīzu vai uzturēšanās atļauju, veic papildu pārbaudi”.

TUA PIEPRASĪTĀJU DINAMIKA UN SADALĪJUMS PĒC INVESTĪCIJU VEIDA

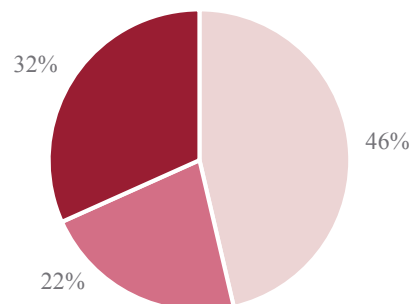

2016. gadā, izvērtējot saņemtos pieteikumus, DP rosināja nepiešķirt TUA 30 ārzemniekiem. Pārskata periodā DP turpināja arī to ārzemnieku, kuri TUA saņēma iepriekšējos gados un kuriem ir jāveic TUA ikgadējā reģistrācija, atkārotu izvērtēšanu. Šo pārbauzu rezultātā DP rosināja anulēt TUA 11 personām. TUA tika atteiktas vai anulētas saskaņā ar DP rīcībā esošo negatīvo informāciju un konstatētajiem riskiem, kuri attiecināmi uz valsts nacionālās drošības interesēm, kas savukārt ir par pamatu tam, lai ierobežotu ārzemnieka tiesības iegūt Latvijā TUA:

- 46% gadījumu tika konstatēti pretizlūkošanas riski, proti, TUA pretendents tiek vai var tikt izmantots ārvalstu specdienestu aktivitātēs, kas vērstas pret Latvijas interesēm;
- 22% gadījumu tika konstatēti ekonomiskie riski, piemēram, pastāvēja pamatotas aizdomas par iespējamu nelegālu finanšu līdzekļu legalizāciju vai pret personām viņu mītnes valstīs bija uzsākti kriminālprocesi par ekonomiskiem noziegumiem lielos apmēros;
- 32% gadījumu tika konstatēti citi apdraudējumi nacionālajai drošībai, to skaitā riski valsts konstitucionālajai iekārtai, piemēram, personu saistība ar Krievijas īstenoto tautiešu politiku.

IEMESLU, KAS BIJA PAR PAMATU ROSINĀT ATTEIKT VAI ANULĒT TUA, SADALĪJUMS

- Pretizlūkošanas riski
- Ekonomiskie riski
- Riski konstitucionālajai iekārtai un citi riski nacionālajai drošībai

DP vērtējumā izmaiņas Imigrācijas likumā un citos normatīvajos aktos, kā arī DP kapacitātes stiprināšana ir sasniegusi iepriekš izvirzīto mērķi – TUA pretendentu pārbaudes ir kļuvušas efektīvākas, tādējādi ierobežojot iespēju izmantot TUA apmaiņā pret investīcijām tādu darbību veikšanai, kas var radīt apdraudējumu mūsu valsts nacionālajai drošībai.

Secinājumi un prognozes

- Dabaszāģes tirgus liberalizācija dos iespēju Latvijas tirgū ienākt jauniem dabaszāģes tirgotājiem, tāpēc ir būtiski nodrošināt, lai gāzes tirgus diversifikācija notiktu pēc būtības, nevis formāli.
- Krievija aizvien aktīvāk īsteno tranzīta kravu pārorientēšanu uz savu dzelzceļa un ostu infrastruktūru. Tas nozīmē, ka, neatkarīgi no politiskajām attiecībām starp NATO un Eiropas Savienības dalībvalstīm un Krieviju, tranzīta kravu apjomi no Krievijas visdrīzāk neatgriezīsies iepriekšējā līmenī. Tāpēc Latvijai jāturpina intensificēt tranzīta kravu piegāžu diversifikācija, kā arī projekta “Rail Baltica” attīstīšana.
- DP vērtējumā Latvijas finanšu sektorā arī turpmāk prognozējama nerezidentu aktivitātes samazināšanās. Finanšu sektoru ietekmēs pašreizējā un eventuālā nerezidentu pārcelšanās uz citām valstīm, kur ir vājākas regulatora prasības. Līdz ar to iespējama dažu mazo banku, kuras specializējas uz nerezidentu apkalpošanu, pārdošana, apvienošana vai aiziešana no tirgus.
- Pārskata periodā turpināja stabilizēties to ārzemnieku skaits, kuri pirmreizēji pretendē uz TUA apmaiņā pret investīcijām Latvijā, un DP vērtējumā šajā jomā nav prognozējamas būtiskas izmaiņas. Turklāt spēkā ir stājušies grozījumi Imigrācijas likumā, ar ko nepieciešamības gadījumā var apturēt TUA apmaiņā pret investīcijām programmu, ja būtisks pretendentu skaita palielinājums no kādas konkrētas valsts radītu riskus nacionālās drošības interesēm.
- Līdz ar grozījumiem Imigrācijas likumā un DP spēju stiprināšanu risks, ka TUA iegūšanas kārtība var tikt izmantota pretēji nacionālās drošības interesēm, ir mazinājies. DP vērtējumā pašreizējā tiesiskā kārtība ir efektīva, taču izmaiņas, piemēram, samazinot TUA saņemšanai nepieciešamo investīciju apmēru, varētu šos riskus paaugstināt.

6. Pirmstiesas izmeklēšana

DP ir vienīgā no trim valsts drošības iestādēm, kurai līdzās pretizlūkošanas un operatīvajām darbībām ir tiesības veikt arī pirmstiesas izmeklēšanu. Vienlaikus DP ir noteikta ļoti specifiska kompetence kriminālizmeklēšanas jomā. Tas ir, izmeklēt noziedzīgus nodarījumus, kas rada draudus valsts drošībai (piemēram, noziegumus pret valsti, tās konstitucionālo iekārtu, teritoriālo vienotību, noziedzīgus nodarījumus valsts drošības iestādēs, spiegošanu, nelikumīgu piedalīšanos bruņotā konfliktā, terorismu, valsts noslēpuma izpaušanu u.c.) vai noziedzīgus nodarījumus, ko DP ir uzdevis izmeklēt ģenerālprokurors.

Pārskata periodā DP uzsāka 18 kriminālprocesus, bet vēl četri kriminālprocesi tika saņemti no citām izmeklēšanas iestādēm. Kriminālprocesi tika uzsākti, pamatojoties uz DP iegūto informāciju, fizisku vai juridisku personu iesniegumiem un citu tiesību aizsardzības institūciju sniegto informāciju, kā arī izdalot tos no DP un Ģenerālprokuratūras lietvedībā esošajiem citiem kriminālprocešiem.

Neraugoties uz skaitlisko samazinājumu salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, izmeklēšanas apjoms uzsāktu kriminālprocesu komplikētības dēļ faktiski ir palielinājies. Jāatzīmē, ka 2016. gadā DP pirmo reizi aizturēja Latvijas iedzīvotāju, pamatojoties uz Krimināllikuma 85. pantu par spiegošanu. Ņemot vērā spiegošanas darbību kaitīgumu Latvijas un mūsu valsts sabiedroto drošībai, likumdevēja lēmums izteikt jaunā redakcijā Krimināllikuma 85. pantu un paplašināt spiegošanas jēdziena izpratni, ir būtiski palielinājis DP spējas

ar krimināltiesiskiem instrumentiem vērsties pret konstatētajiem nacionālās drošības apdraudējumiem.

Pārskata periodā DP nosūtīja uz prokuratūru kriminālvajāšanas uzsākšanai 11 kriminālprocesus, rosinot uzsākt kriminālvajāšanu pret 11 personām. Atzīmējams, ka pirmo reizi kriminālvajāšanai tika nodoti trīs kriminālprocesi, kas ierosināti saskaņā ar Krimināllikuma 77.¹ pantu, proti, par prettiesisku piedalīšanos bruņotā konfliktā. No tiem divi – par piedalīšanos Sīrijā notiekošajā bruņotajā konfliktā, bet viens – par piedalīšanos bruņotā konfliktā Austrumukrainā. Tāpat kriminālvajāšanai tika nodots kriminālprocess par starptautisko un Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanu, kā arī viens kriminālprocess par nelikumīgām darbībām ar municiju un seši kriminālprocesi par nacionālā nauda un nesaticības izraisīšanu.

2016. gadā septiņos DP lietvedībā esošos kriminālprocesos tika pieņemts lēmums par procesa izbeigšanu. No tiem trīs gadījumos tika pieņemts lēmums par kriminālprocesa izbeigšanu, jo nodarījumā netika konstatēts noziedzīga nodarījuma sastāvs, bet četros gadījumos lēmums par kriminālprocesa izbeigšanu tika pieņemts, jo bija iestājies kriminālatbildības noilgums. Savukārt vēl četri kriminālprocesi tika nosūtīti atbilstoši kompetencei Valsts policijai.

Pārskata periodā DP saņēma un izpildīja četrus tiesiskās palīdzības lūgumus no ārvalstu tiesību aizsardzības iestādēm.

Uzsākot 2017. gadu, DP lietvedībā bija 87 kriminālprocesi, t.sk. 13 kriminālprocesi, kas tika uzsākti 2016. gadā.

2016. GADĀ DP IEROSINĀTIE UN NO CITĀM IESTĀDĒM SAŅEMTIE KRIMINĀLPROCESI

7. Valsts augstāko amatpersonu aizsardzība

DP ir atbildīga par Latvijas Republikas Saeimas priekšsēdētāja un Ministru prezidenta aizsardzību, kā arī aizsargājamo ārvalstu un starptautisko organizāciju amatpersonu drošības garantēšanu viņu vizītes Latvijā laikā.¹⁴ Pildot šo uzdevumu, DP sadarbībā ar citām valsts un pašvaldību institūcijām veic arī drošības nodrošināšanu augsta līmeņa pasākumos, kuros piedalās DP aizsargājamās amatpersonas.

Pārskata periodā DP veica nepieciešamos pasākumus Latvijas Republikas Saeimas priekšsēdētājas un Ministru prezidenta aizsardzībai ikdienā, publisku pasākumu apmeklējumu, kā arī abu aizsargājamo amatpersonu ārvalstu vizīšu laikā. DP organizēja un nodrošināja Saeimas priekšsēdētājas drošību deviņās ārvalstu un vienas nacionāla mēroga vizītes laikā, kā arī Ministru prezidenta drošību – 13 ārvalstu un 23 nacionāla mēroga vizīšu laikā. Tāpat DP organizēja un nodrošināja 80 ārvalstu, starptautisko organizāciju un institūciju pārstāvju

aizsardzību viņu vizīšu laikā Latvijā. Atbilstoši apdraudējuma līmenim sadarbībā ar citām valsts un pašvaldību institūcijām tika organizēta un nodrošināta fiziskā neaizskaramība ar miesassargu eskortu, transportlīdzekļu eskortu, dzīvesvietas apsardzi un pagaidu uzturēšanās vietu apsardzi.

Lai aktualizētu DP veicamos aizsargājamo personu aizsardzības pasākumus un drošības pasākumos iesaistīto valsts un pašvaldību institūciju atbildības sfēru sadalījumu, 2016. gadā no jauna tika izdoti Ministru kabineta noteikumi, kas nosaka kārtību, kādā DP nodrošina aizsargājamo personu drošību un sadarbojas ar citām institūcijām šo pasākumu organizēšanā.

Vienlaikus 2016. gadā DP bija atbildīgā institūcija par drošības nodrošināšanu vairākos augsta līmeņa pasākumos, kuru ietvaros DP organizēja un nodrošināja ārvalstu, starptautisko organizāciju un institūciju pārstāvju aizsardzību. Pārskata periodā mūsu valsts organizēja Baltijas valstu un Ziemeļvalstu sadarbību

¹⁴ Latvijas Republikas Valsts prezidenta un aizsargājamo ārvalstu militāro un starptautisko aizsardzības organizāciju amatpersonu apsardzi nodrošina Nacionālo bruņoto spēku vienība Militārā policija

Svinīgā sagaidīšanas ceremonija pie Brīvības pieminekļa "16+1" pasākumu ietvaros.
2016. gada 4. novembris

NB8 (*Nordic-Baltic Eight*) ietvaros. Gada laikā arī notika trīs augsta līmeņa pasākumi ar Baltijas valstu, Ziemeļvalstu un Višegradas grupas valstu augstāko amatpersonu piedalīšanos, kur DP līdzdarbojās drošības nodrošināšanā. Tāpat 2016. gadā Latvija organizēja “16+1” pasākumus. Nozīmīgākais no tiem bija piektā “16+1” valdību vadītāju sanāksme, kas norisinājās no 3. līdz 6. novembrim Rīgā un drošības pasākumu apjoma ziņā vērtējams kā nākamais lielākais pasākums kopš 2015. gada maijā Latvijas Prezidentūras Eiropas Savienības Padomes ietvaros Rīgā notikušā ceturtnā Austrumu partnerības samita.

Īstenojot drošības pasākumus “16+1” pasākumu laikā, tika novērsti vairāki incidenti, kas varēja radīt riskus aizsargājamo ārvalstu amatpersonu drošībai Latvijā. Šie drošības incidenti bija saistīti ar nesankcionētas iekļūšanas mēģinājumiem un provokatīvām darbībām “16+1” pasākumu norises vietās, kas apdraudētu to sekmīgu norisi. Drošības pasākumu īstenošanas rezultātā tika novērsti arī atsevišķi mēģinājumi traucēt aizsargājamo ārvalstu amatpersonu drošu pārvietošanos.

DROŠĪBAS POLICIJA

Kr. Barona iela 99a, Rīga, LV-1012
Tālrunis 67208964, fakss 67273373, e-pasts: dp@dp.gov.lv